



HUỶNH VĂN SƠN (Tổng Chủ biên)
BÙI HỒNG QUÂN (Chủ biên)
ĐÀO LÊ HOÀ AN – TRẦN TUẤN ANH
NGUYỄN THANH HUÂN – ĐỖ CÔNG NAM

GIÁO DỤC CÔNG DÂN

7



NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM



HUỶNH VĂN SƠN (Tổng Chủ biên)
BÙI HỒNG QUÂN (Chủ biên)
ĐÀO LÊ HOÀ AN – TRẦN TUẤN ANH – NGUYỄN THANH HUÂN – ĐỖ CÔNG NAM

GIÁO DỤC CÔNG DÂN



NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG SÁCH



MỞ ĐẦU

Huy động kinh nghiệm, kiến thức, kĩ năng để bộc lộ cảm xúc và hiểu biết về những vấn đề liên quan đến chủ đề bài học.



KHÁM PHÁ

Tìm hiểu, khám phá kiến thức, kĩ năng qua các hoạt động đọc câu chuyện, thảo luận, quan sát tranh,...



LUYỆN TẬP

Củng cố kiến thức và thực hành các hành động cơ bản có liên quan đến chủ đề bài học qua các tình huống, bài tập.



VẬN DỤNG

Định hướng vận dụng các kiến thức, kĩ năng đã học vào các bối cảnh khác nhau qua sắm vai, xây dựng dự án, tuyên truyền,...

*Hãy bảo quản, giữ gìn sách giáo khoa
để dành tặng các em học sinh lớp sau!*

LỜI NÓI ĐẦU

Các em thân mến,

Môn học Giáo dục công dân sẽ giúp các em hình thành và rèn luyện được những phẩm chất và năng lực quan trọng để trở thành người có ích cho gia đình và xã hội.

Sách **Giáo dục công dân 7**, bộ sách *Chân trời sáng tạo* của Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam được thiết kế phù hợp với đặc điểm tâm lí lứa tuổi học sinh. Nội dung bài học được hệ thống hoá một cách khoa học với những hình ảnh minh hoạ sinh động, gần gũi và thú vị. Thông qua mỗi hoạt động, các em sẽ có những trải nghiệm mang tính thực tiễn để từ đó rút ra bài học cần thiết và có giá trị.

Sách **Giáo dục công dân 7** gồm 12 bài học: *Tự hào về truyền thống quê hương; Quan tâm, cảm thông và chia sẻ; Học tập tự giác, tích cực; Giữ chữ tín; Bảo tồn các di sản văn hoá; Nhận diện tình huống gây căng thẳng; Ứng phó với tâm lí căng thẳng; Phòng, chống bạo lực học đường; Quản lí tiền; Nguyên nhân, hậu quả của tệ nạn xã hội; Phòng, chống tệ nạn xã hội; Quyền và nghĩa vụ của công dân trong gia đình.*

Mỗi bài học được thiết kế thành các hoạt động: **Mở đầu**, **Khám phá**, **Luyện tập** và **Vận dụng**, sẽ giúp các em hiểu, trải nghiệm từng ý tưởng trong mỗi chủ đề và chiếm lĩnh được những bài học, thông điệp để áp dụng vào hoạt động học tập và cuộc sống.

Hi vọng cuốn sách sẽ góp phần tích cực trong việc hỗ trợ các em hoàn thiện bản thân, hướng tới cuộc sống thành công và hạnh phúc.

Chúc các em học tập hiệu quả!

NHÓM TÁC GIẢ

MỤC LỤC

Trang

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG SÁCH

2

LỜI NÓI ĐẦU

3

Bài 1. Tự hào về truyền thống quê hương

5

Bài 2. Quan tâm, cảm thông và chia sẻ

11

Bài 3. Học tập tự giác, tích cực

16

Bài 4. Giữ chữ tín

21

Bài 5. Bảo tồn di sản văn hoá

27

Bài 6. Nhận diện tình huống gây căng thẳng

32

Bài 7. Ứng phó với tâm lý căng thẳng

36

Bài 8. Phòng, chống bạo lực học đường

41

Bài 9. Quản lý tiền

48

Bài 10. Nguyên nhân, hậu quả của tệ nạn xã hội

52

Bài 11. Phòng, chống tệ nạn xã hội

56

Bài 12. Quyền và nghĩa vụ của công dân trong gia đình

61

GIẢI THÍCH THUẬT NGỮ

67

BẢNG CHÚ THÍCH HÌNH ẢNH

67

Tự hào về truyền thống quê hương



Mục tiêu:

- Nêu được một số truyền thống văn hoá, truyền thống yêu nước, chống giặc ngoại xâm của quê hương.
- Thực hiện được một số việc làm phù hợp để giữ gìn, phát huy truyền thống của quê hương.
- Phê phán những việc làm trái ngược với truyền thống của quê hương.



MỞ ĐẦU

Truyền thống văn hoá, truyền thống yêu nước,... là những truyền thống đáng tự hào, là sợi dây kết nối và đoàn kết người Việt Nam. Dù ở đâu, người Việt cũng sẽ mang theo bên mình hành trang về những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Em hãy cho biết những câu ca dao dưới đây thể hiện truyền thống nào của dân tộc Việt Nam?

1. *Chẳng thơm cũng thể hoa nhài
Dẫu không thanh lịch cũng người Tràng An.*

2. *Ai về Bình Định mà coi
Con gái Bình Định căm roi đi quyền.*

(Ca dao)



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc các thông tin sau và trả lời câu hỏi.

THÔNG TIN 1:

Làng gốm Bát Tràng nay thuộc xã Bát Tràng, huyện Gia Lâm, Hà Nội có bề dày lịch sử hơn 500 năm. Gốm sứ Bát Tràng rất phong phú về chủng loại và kiểu dáng, có 3 dòng chính: đồ gốm gia dụng, đồ gốm dùng để thờ cúng, đồ gốm trang trí.

Nghề gốm Bát Tràng là sự kết tinh, sáng tạo của con người qua nhiều thế hệ. Khi chế tác sản phẩm, nghệ nhân ngoài việc vận dụng những kĩ thuật được học từ cha ông còn phải mày mò, tìm hiểu, khám phá và sáng tạo ra những hoạ tiết, hoặc kĩ thuật, mẫu mã mới, để đáp ứng được yêu cầu của thị trường. Do vậy, làng gốm sứ Bát Tràng không chỉ nổi tiếng trong nước mà còn được bạn bè quốc tế biết đến.

(Theo Dương Anh, *Nghề gốm làng Bát Tràng*, <https://dsvh.gov.vn>, ngày truy cập 25/10/2021)



Nghệ nhân cao tuổi của làng gốm Bát Tràng

THÔNG TIN 2:



Giỗ tổ Hùng Vương năm 2020 được tổ chức theo quy mô cấp quốc gia

Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương được bắt nguồn từ vùng đất cổ Phú Thọ, rồi lan toả ra phạm vi cả nước. Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương khẳng định người Việt có chung một nguồn gốc, tạo nên truyền thống đoàn kết thương yêu, đùm bọc lẫn nhau. Thờ cúng Hùng Vương đã trở thành một biểu tượng văn hoá – tín ngưỡng kết nối quá khứ với hiện tại, có tác dụng vun đắp tình cảm gia đình, làng xã và dân tộc.

Kính ngưỡng các Vua Hùng cũng chính là ý thức về cội nguồn dân tộc. Trải qua thăng trầm của lịch sử, ý thức độc lập tự chủ, bảo vệ chủ quyền quốc gia được các thế hệ người Việt tiếp nối nhau, sẵn sàng hi sinh để bảo vệ từng tấc đất thiêng liêng của Tổ quốc.

(Nguồn bài viết và hình ảnh Thái Vũ, *Giỗ Tổ Hùng Vương – Giá trị dân tộc và nhân loại*, <https://dangcongsan.vn>, ngày 21/4/2021)

THÔNG TIN 3:

Nghệ An là một vùng đất có truyền thống cách mạng, lịch sử hào hùng. Trong suốt quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc, Nghệ An luôn có những đóng góp quan trọng và to lớn. Đặc biệt, nơi đây đã sinh ra vị Anh hùng dân tộc, lãnh tụ vĩ đại của đất nước Việt Nam, Danh nhân văn hoá thế giới, đó là Chủ tịch Hồ Chí Minh. Ngày nay, Nghệ An đang trên đà phát triển, hiện đại hơn, nhưng những truyền thống yêu nước luôn là một giá trị quý báu, không ngừng được giữ gìn từ thế hệ này sang thế hệ khác.



Quê nội của Chủ tịch Hồ Chí Minh

(Theo Thái Thanh Quý, *Khơi dậy lòng tự hào về truyền thống vẻ vang của quê hương Nghệ An, vững tin, quyết tâm ở chặng đường phía trước*, <https://baonghean.vn>, ngày 30-11-2020)



- Em hãy cho biết những địa danh trên gắn với truyền thống gì?
- Ngoài những truyền thống trên, còn truyền thống nào của quê hương mà em biết?

2. Em hãy quan sát các bức tranh sau và thực hiện yêu cầu.



Yêu cầu

- Cho biết các bạn trong những bức tranh trên đã làm gì để giữ gìn, phát huy truyền thống quê hương.
- Chia sẻ suy nghĩ của em về một truyền thống văn hoá, truyền thống yêu nước, chống giặc ngoại xâm ở địa phương.
- Nêu những việc em đã làm để giữ gìn và phát huy truyền thống quê hương.

3. Em hãy đọc các trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

TRƯỜNG HỢP 1:

Trong cuộc thi “Tiếng hát học đường” toàn quốc, H đã thể hiện xuất sắc bài dân ca và được trao giải “Thí sinh được yêu thích nhất” do khán giả bình chọn. Nhiều ý kiến cho rằng: H phải rất yêu dòng nhạc dân ca thì mới có thể hát hay và truyền cảm được như vậy.



Em có đồng ý với ý kiến trên không? Vì sao?

TRƯỜNG HỢP 2:

Nhà trường tổ chức cho học sinh đến tham quan bảo tàng. Khi xem tiểu sử và những hình ảnh của chị Võ Thị Sáu được trưng bày, B cảm thấy biết ơn, kính phục các thế hệ cha ông đi trước đã anh dũng, bất khuất đấu tranh để giữ làng, giữ nước. B tự hứa sẽ học tập tốt để noi gương các thế hệ đi trước.



- Em có nhận xét gì về những suy nghĩ của bạn B?
- Em sẽ làm gì để giữ gìn, phát huy truyền thống của quê hương?

TRƯỜNG HỢP 3:

H cho rằng: mùa rỗi nước không còn phù hợp với cuộc sống hiện đại. Do vậy, H không dành thời gian tìm hiểu và thờ ơ trước các hoạt động giữ gìn, phát huy truyền thống này do nhà trường và địa phương tổ chức.



Em đồng tình với ý kiến của bạn H không? Vì sao? Em sẽ ứng xử thế nào nếu bạn bè, người thân có những biểu hiện như trên?

Chân trời sáng tạo



- Truyền thống quê hương là những giá trị vật chất, tinh thần mà người dân ở một vùng đất cụ thể tạo ra và được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác.
- Truyền thống quê hương được thể hiện ở truyền thống: văn hoá, yêu nước, chống giặc ngoại xâm, đoàn kết, cần cù lao động,...
- Để giữ gìn, phát huy truyền thống quê hương, chúng ta cần: tìm hiểu về giá trị của truyền thống; bảo vệ và phát huy giá trị tốt đẹp từ truyền thống; tích cực quảng bá, giới thiệu với bạn bè trong và ngoài nước,... Đồng thời, cần phê phán việc làm, hành động thiếu ý thức trách nhiệm, đi ngược lại truyền thống tốt đẹp của quê hương, làm ảnh hưởng đến hình ảnh, giá trị của cộng đồng.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy đọc tình huống sau và trả lời câu hỏi.

Tình huống 1:

M sinh ra và lớn lên ở một vùng đất có truyền thống yêu nước với môn võ truyền thống độc đáo, được nhiều người biết đến. Địa phương M luôn duy trì các câu lạc bộ võ thuật để truyền dạy môn võ cổ truyền cho các bạn trẻ. Thời gian đầu, M có tham gia câu lạc bộ nhưng vì việc tập luyện yêu cầu cao về tính kỉ luật và khổ luyện nên M thấy e ngại. Khi bạn bè mời đến câu lạc bộ, M cho rằng: “*Học võ làm gì cho phí thời gian, ngày nay người ta đã có nhiều vũ khí hiện đại rồi*”.



- Nếu là bạn của M, em sẽ nói gì với M?
- Em cần làm gì để tránh các biểu hiện đi ngược lại hay thiếu tôn trọng truyền thống quê hương?

Tình huống 2:

Chân trời sáng tạo
Lan là học sinh lớp 7A, rất yêu thích công nghệ và khám phá thế giới. Lan đã lập một kênh Youtube riêng để đăng tải các đoạn phim về lịch sử và giới thiệu làng nghề nặn tò he của quê hương mình. Những đoạn phim của Lan nhận được rất nhiều lượt người xem, lời khen ngợi từ bạn bè trong nước và trên thế giới. Lan bảo em: “*Bạn tham gia cùng với mình để làm thêm nhiều đoạn phim giới thiệu về truyền thống quê hương nữa nhé*”.



- Em sẽ nói gì với Lan?
- Em sẽ quảng bá truyền thống quê hương em như thế nào?

2. Em hãy sắm vai và xử lí các tình huống sau.



Tình huống 1:

N ước mơ sau này trở thành một nữ chiến sĩ Quân đội Nhân dân Việt Nam để phát huy truyền thống anh hùng của quê hương. N luôn chịu khó học tập và rèn cho mình thói quen đúng giờ, dậy sớm. Năm học nào, N cũng đạt danh hiệu Học sinh giỏi. N bảo B sau này cùng thi vào trường quân đội để tiếp bước truyền thống của

cha ông đi trước nhưng B lại có ước mơ khác. B cho rằng: “*Mỗi người có một cách thể hiện tình yêu quê hương khác nhau*”.

Tình huống 2:

Lớp H chuẩn bị tổ chức cuộc thi làm báo tường về chủ đề: “*Tự hào truyền thống quê hương*”. H và bạn thân trong lớp cùng nhau lập một nhóm dự thi. H đề xuất với bạn: “*Chúng ta chọn chủ đề Văn hoá công chứng Tây Nguyên để dự thi nhé!*”. Bạn nói: “*Mình không nên chọn một chủ đề cũ như thế*”.



VẬN DỤNG

1. Em hãy làm một tập san gồm các hình ảnh, nhân vật, câu chuyện về truyền thống văn hoá, truyền thống yêu nước, chống giặc ngoại xâm của quê hương.
2. Em hãy làm việc theo nhóm để lập dự án tuyên truyền về những truyền thống tốt đẹp của quê hương em.

Gợi ý: Hình thức thể hiện như: vẽ tranh, viết báo, xây dựng trang web,...

Quan tâm, cảm thông và chia sẻ



Mục tiêu:

- Nêu được những biểu hiện của sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác.
- Hiểu được vì sao mọi người phải quan tâm, cảm thông và chia sẻ với nhau.
- Thường xuyên có những lời nói, việc làm thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ với mọi người.
- Khích lệ, động viên bạn bè quan tâm, cảm thông và chia sẻ với nhau; phê phán thói ích kỷ, thờ ơ trước khó khăn, mất mát của người khác.



MỞ ĐẦU

Cuộc sống của mỗi người không tránh khỏi những lúc khó khăn, hoạn nạn. Thật sự ấm lòng khi nhận được sự quan tâm, cảm thông, chia sẻ của người khác. Hành động trao và nhận một cách tự nhiên ấy là nền tảng của lòng thương yêu con người, góp phần tôn vinh những giá trị sống tốt đẹp.

Em hãy tìm những câu ca dao, tục ngữ thể hiện sự quan tâm, cảm thông, chia sẻ qua những bức tranh sau?



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc câu chuyện sau và trả lời câu hỏi.

MƯỜI NĂM CÔNG BẠN ĐẾN TRƯỜNG

Hiếu và Minh chơi với nhau từ nhỏ. Minh bị dị tật bẩm sinh nên bạn ấy không thể đi lại được. Vì thương bạn nên từ năm 8 tuổi, dù trời nắng hay mưa, đều đặn ngày hai lần, Hiếu vẫn luôn sang nhà đưa đón, công Minh đến trường. Có hôm trời mưa,



Hiếu công Minh đi học

đường trơn nên cả hai bị ngã nhiều lần. Đến khi biết đi xe đạp, Hiếu lại tiếp tục chở Minh đi học. Học hết lớp 12, cả hai cùng thi đỗ đại học. Dù khác trường, nhưng hai bạn vẫn thường động viên, quan tâm lẫn nhau. Suốt 10 năm nguyện làm “đôi chân” cho Minh, tình bạn của cả hai đã trở thành một câu chuyện cổ tích giữa đời thường khiến thấy cô, bạn bè thân phục.

(Theo Tuấn Kiệt, <https://baothanhhoa.vn>, ngày 30/7/2020)



- Những chi tiết nào trong câu chuyện thể hiện sự quan tâm, cảm thông, chia sẻ của Hiếu và Minh?
- Em cảm nhận gì sau khi đọc câu chuyện trên?
- Theo em, trong cuộc sống, sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ được biểu hiện như thế nào?

2. Em hãy quan sát các bức tranh sau và trả lời câu hỏi.





- Em có nhận xét gì về lời nói, hành động của các nhân vật trong bốn bức tranh trên?
- Theo em, vì sao trong cuộc sống, chúng ta cần phải quan tâm, cảm thông và chia sẻ lẫn nhau?
- Chúng ta cần làm gì để khích lệ, động viên bạn bè quan tâm, cảm thông, chia sẻ với người khác và phê phán thói ích kỉ, thờ ơ trước khó khăn, mất mát của người khác một cách phù hợp?

3. Em hãy quan sát các bức tranh và thực hiện yêu cầu.



Yêu cầu:

- Kể lại câu chuyện theo tranh.
- Đặt tên cho câu chuyện và rút ra bài học.



- Quan tâm là thường xuyên chú ý đến người khác. Cảm thông là đặt mình vào vị trí của người khác, nhận biết và hiểu được cảm xúc của họ. Chia sẻ là sự đồng cảm, san sẻ với người khác khi gặp khó khăn, hoạn nạn theo khả năng của mình.
- Quan tâm, cảm thông, chia sẻ được thể hiện qua lời nói, ánh mắt, nụ cười, cử chỉ, ... hay những hành động hỗ trợ, giúp đỡ lẫn nhau.
- Quan tâm, cảm thông, chia sẻ có ý nghĩa trong đời sống xã hội hiện nay. Qua đó, chúng ta có thể hỗ trợ, giúp đỡ và thấu hiểu lẫn nhau.
- Để rèn luyện sự quan tâm, cảm thông, chia sẻ cần quan sát, lắng nghe, đặt mình vào vị trí của người khác và luôn sẵn sàng giúp đỡ họ. Bản thân mỗi học sinh cần chủ động quan tâm, cảm thông, chia sẻ với người khác và động viên, khích lệ bạn bè cùng thực hiện. Đồng thời, cần góp ý, phê phán thói ích kỷ, thờ ơ trước khó khăn, mất mát của người khác.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy đọc tình huống sau và thực hiện theo yêu cầu.



Chủ nhật, T ngủ nướng tới trưa, sau đó thức dậy ăn cơm và chơi trò chơi điện tử. Buổi chiều, T sang nhà H, thấy bạn đang bận rộn lau nhà và chuẩn bị nấu ăn cho gia đình, T bảo: “Sao Chủ nhật mà bạn cũng bận? Cả tuần đã học hành vất vả rồi. Bạn bỏ đó đi, để người lớn làm, đi chơi với mình”.

H vẫn lau nhà đều tay và đáp: “T ơi, mình cũng muốn đi cùng bạn nhưng hôm nay mẹ mình mệt nên mình phải ở nhà. Mẹ vất vả nhiều rồi, lại bị bệnh nên mình phải quan tâm, chia sẻ công việc giúp mẹ...”

Nghe H nói, T chợt nhớ ra từ sáng đến giờ không biết bà của mình đã ăn cơm chưa, chỉ thấy bà nằm trên giường, đắp chăn vì bà đã ốm mấy ngày nay.

T suy nghĩ và nói với H: “Ừ, bạn làm việc nhà đi, mình cũng phải về làm việc của nhà mình”.

Yêu cầu

- Nêu quan điểm của em về việc làm của T trong tình huống trên.
- Hãy kể lại những hành động, lời nói thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ của em với bố mẹ, người thân trong gia đình.

2. Em hãy đọc tình huống sau và thực hiện theo yêu cầu.

Cuối giờ học, M để nguyên cốc nhựa đựng nước ngọt trên bàn mà không đem bỏ vào thùng rác. Khi P nhắc nhở, bạn ấy trả lời: “Tại sao mình phải dọn dẹp, đó là việc của cô lao công”. P giải thích nhưng M cố tình không nghe và tỏ thái độ khó chịu.

Yêu cầu

- Em hãy sắm vai để nhận xét hành động của M; Động viên bạn ấy quan tâm, cảm thông, chia sẻ với cô lao công và những người khác.
- Hãy tự đánh giá xem trong vài tháng qua về sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ của em với người thân, thầy cô, bạn bè, những người xung quanh.



VẬN DỤNG

1. Hãy làm một sản phẩm như: tấm thiệp, bài thơ,... để thể hiện sự quan tâm, cảm thông, chia sẻ và gửi đến người em yêu quý trong gia đình, dòng họ, hàng xóm hay một nhân vật em cảm kích trong cuộc sống.
2. Em hãy viết một đoạn văn và thuyết trình trước lớp về giá trị của sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác.



Mục tiêu:

- Nêu được các biểu hiện của học tập tự giác, tích cực.
- Hiểu vì sao phải học tập tự giác, tích cực.
- Thực hiện được việc học tập tự giác, tích cực.
- Biết góp ý, nhắc nhở những bạn có biểu hiện chưa tự giác, tích cực học tập để khắc phục hạn chế này.



MỞ ĐẦU

Mỗi cá nhân sẽ có những cách thức khác nhau để thành công trong cuộc sống nhưng dù với cách thức nào đi nữa thì học tập và trau dồi tri thức không ngừng luôn là chìa khoá chung để dẫn đến thành công. Em hãy nghe bài hát dưới đây để tìm ra thông điệp quan trọng liên quan đến học tập.

Em hãy cùng hát và vỗ tay theo lời bài hát “Hồng đảm đầu” của nhạc sĩ Nguyễn Văn Hiến.



HỒNG ĐẢM ĐẦU

Nhạc sĩ: Nguyễn Văn Hiến

Tiền cảnh cao chim hát trời em chơi gần vườn xuân lao bạn thân lớp
 là gọi em tung tăng sân nhà. Bó bóng với đá cầu, nhảy dây, bắn bi, trốn
 tìm. Ôi hớp dần luyệt với nhưng mà em hồng đảm đầu. Hồng đảm
 đầu, em còn phải học bài. Hồng đảm đầu, em còn phải làm bài. Sao khó
 ghê, nơi mình hãy ôn bài. Hồng đảm đầu, hồng đảm đầu.



Em rút ra được thông điệp gì liên quan đến việc học tập thông qua bài hát trên?



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc câu chuyện sau và trả lời câu hỏi.

TAM NGUYÊN YÊN ĐỒ

Nhà thơ Nguyễn Khuyến tên thật là Nguyễn Thắng, sinh ngày 15/2/1835 tại xã Hoàng Xá, huyện Ý Yên, tỉnh Nam Định.

Xuất thân trong gia đình có cha đỗ ba khoa tú tài, Nguyễn Thắng vốn thông minh, hiếu học. “Tập đọc, một ngày Thắng có thể thuộc đến hai chục trang. Chỉ cần ba ngày

là cậu học xong cuốn *Tam tự kinh*” – sách “*Kể chuyện danh nhân Việt Nam*” viết. Những đêm trăng tỏ, Thảng học dưới ánh trăng. Những buổi trăng mờ, cậu mang sách ra bờ ao, nghiêng theo ánh phản chiếu mà học. Những tối không trăng, cậu gom lá vàng rụng ở ngôi miếu đầu thôn, mỗi lửa đốt lá để lấy ánh sáng đọc sách. Nhờ thông minh, học giỏi, năm 1864 Nguyễn Khuyến đỗ đầu kì thi Hương (Giải Nguyên) ở trường Nam Định. Năm 1871, ông thi Hội đỗ Hội Nguyên và thi Đình đỗ Đình Nguyên. Từ đó, người ta gọi ông là Tam Nguyên Yên Đỗ (người làng Yên Đỗ, đỗ đầu ba kì thi).

(Theo Nguyễn Phương Bảo An, *Kể chuyện danh nhân Việt Nam*, NXB Văn học, 2019)



- Những biểu hiện tự giác, tích cực học tập của nhà thơ Nguyễn Khuyến trong câu chuyện trên được thể hiện như thế nào?
- Việc tự giác, tích cực học tập đã đem lại kết quả gì cho nhà thơ Nguyễn Khuyến?
- Tự giác, tích cực trong học tập còn có những biểu hiện nào?

2. Em hãy quan sát các bức tranh sau và trả lời câu hỏi.





- Bức tranh nào thể hiện tính tự giác, tích cực học tập và chưa tự giác, tích cực học tập?
- Để rèn luyện tính tự giác, tích cực trong học tập, em phải làm gì?

3. Em hãy đọc các trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

TRƯỜNG HỢP 1:

N là học sinh lớp 7C. Do kinh tế gia đình khó khăn nên bố mẹ N phải làm nhiều công việc khác nhau và không thể dành nhiều thời gian cho N. Mặc dù vậy, N luôn chủ động trong học tập, đặt mục tiêu cụ thể và quyết tâm thực hiện bằng sự cố gắng, nỗ lực cao. Kết quả là N luôn học tốt và được thầy, cô giáo khen ngợi.

TRƯỜNG HỢP 2:

H thường tự giác trong học tập, nhất là khi làm việc nhóm. H cho rằng nhóm có nhiều người nên mình cũng phải tự giác, chủ động thực hiện nhiệm vụ. Không những thế, H còn xây dựng kế hoạch cải thiện khả năng thuyết trình của mình một cách chủ động, đầy quyết tâm.

TRƯỜNG HỢP 3:

Chân trời sáng tạo

Từ khi được bố mẹ mua cho điện thoại thông minh, T có biểu hiện sa sút trong học tập. Mỗi buổi tối, thay vì ngồi vào bàn học bài, T sử dụng điện thoại và nói dối bố mẹ là tìm tài liệu hay trao đổi việc học với bạn. Đến cuối học kì, kết quả học tập của T giảm sút nên bố mẹ quyết định không cho T sử dụng nữa.



- Em có suy nghĩ gì về việc làm của các bạn N, H, T?
- Vì sao học sinh cần phải tự giác, tích cực trong học tập?
- Theo em, nên góp ý, nhắc nhở những bạn chưa tự giác, tích cực học tập như thế nào?



- Học tập tích cực, tự giác là chủ động thực hiện đầy đủ và hiệu quả nhiệm vụ học tập đã đề ra.
- Học tập tích cực, tự giác được thể hiện qua việc xác định đúng mục đích học tập; lập thời gian biểu khoa học, hợp lý; quyết tâm thực hiện các mục tiêu, kế hoạch đã đề ra.
- Học tập tích cực, tự giác giúp ta có thêm kiến thức, mở rộng hiểu biết, gặt hái nhiều thành công và được mọi người thừa nhận, tôn trọng.
- Học sinh phải rèn luyện tính tích cực, tự giác trong học tập; đồng thời cần nhắc nhở và giúp đỡ những bạn chưa tích cực, tự giác trong học tập để cùng nhau tiến bộ.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy tìm các ví dụ trái với tính tự giác, tích cực học tập. Những hành động đó sẽ dẫn đến hậu quả như thế nào?
2. Em hãy đọc tình huống sau và trả lời câu hỏi.

Vào sáng Chủ nhật, N qua nhà H thì thấy H đang xem lại các bài tập môn Tiếng Anh.

N: “Sao cậu ôn bài sớm thế? Còn hai tuần nữa mới thi mà. Nhiều bạn vẫn chưa ôn đâu. Thôi, cậu gấp sách lại, đi chơi với tớ nhé!”

H: “N à, nếu đợi đến gần ngày thi mới ôn bài sẽ không kịp. Hay cậu và tớ cùng ôn bài chung nhé!”

N băn khoăn trước đề nghị của H...



- Nếu là N, em sẽ ứng xử như thế nào?
- Em có nhận xét gì về tính tự giác, tích cực học tập của bản thân em?

3. Dựa vào các bức tranh dưới đây, em hãy xây dựng dàn ý và thực hiện bài thuyết trình ngắn với chủ đề "Hành trình vươn đến ước mơ". Từ đó, nêu lên ý nghĩa, tầm quan trọng của tính tự giác, tích cực học tập để thực hiện ước mơ của mình.



VẬN DỤNG *Chân trời sáng tạo*

1. Em hãy lập bảng kế hoạch học tập cho năm học này và những việc làm cụ thể về tính tự giác, tích cực trong học tập.



2. Em hãy kết hợp với một bạn trong lớp để cùng góp ý, nhắc nhở nhau trong học tập và chia sẻ trước lớp về kết quả đạt được sau một tháng.



Mục tiêu:

- Hiểu được chữ tín là gì, biểu hiện của giữ chữ tín và vì sao phải giữ chữ tín.
- Phân biệt được hành vi giữ chữ tín và không giữ chữ tín.
- Luôn giữ lời hứa với người thân, thầy cô, bạn bè và người khác một cách có trách nhiệm.
- Phê phán những người không tôn trọng chữ tín, không biết giữ chữ tín.



MỞ ĐẦU

Biết giữ lời hứa, chân thành với người thân, có trách nhiệm trong các mối quan hệ của cuộc sống là điều cần thiết và đáng quý.

Em hãy quan sát bức tranh dưới đây và cho biết lời dạy của bà để cập đến đức tính nào của con người.



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc câu chuyện sau và trả lời câu hỏi.

CHỮ TÍN CỦA CHỊ BÁN VÉ SỐ

Chị Lành ở Long An, mưu sinh hằng ngày bằng nghề bán vé số. Một hôm, đã gần đến giờ xổ số mà chị vẫn còn nhiều vé. Chị liền gọi điện cho anh Tuấn làm nghề chạy xe ba gác thuê nhờ mua giúp. Trao đổi qua điện thoại, anh Tuấn mua hai mươi tờ vé số và nhờ chị Lành giữ hộ. Chiều hôm đó, khi có kết quả xổ số, anh Tuấn có những vé trúng giải đặc biệt, với tổng số tiền 6,6 tỉ đồng. Chị Lành đã trao tận tay anh Tuấn những tờ vé số trúng thưởng.

Khi biết được câu chuyện, có người hỏi: "Sao chị không giữ những vé trúng giải

cho riêng mình vì anh Tuấn cũng không biết mình trúng số, bây giờ nghĩ lại chị có tiếc không?”. Cười đôn hậu, chị trả lời: “Hồi đó tới giờ, tôi bán vé số bị ế, anh Tuấn mua ủng hộ, dù không trúng vẫn trả tiền đầy đủ. Mấy tờ vé số này anh ấy chưa trả tiền, trúng hay không cũng là của anh ấy, tôi mà không trả thì mọi người coi tôi ra gì nữa!”

Anh Tuấn đã trả 200 000 đồng mua vé số và tặng chị Lành một tờ vé số trúng giải đặc biệt. Cả hai hoan hỉ, ngập tràn sự thân thương.

(Theo Nguyệt Thanh, <https://thanhnien.vn>, ngày 29/12/2011)



- Em hãy cho biết chi tiết nào trong câu chuyện cho thấy chị Lành là người giữ chữ tín?
- Thế nào là giữ chữ tín?

2. Em hãy quan sát các bức tranh sau và trả lời câu hỏi.





- Bức tranh nào thể hiện giữ chữ tín và chưa giữ chữ tín? Hãy phân biệt hành vi giữ chữ tín và không giữ chữ tín?
- Vì sao chúng ta phải có trách nhiệm giữ chữ tín với người thân, thầy cô, bạn bè và người xung quanh?

3. Em hãy đọc các trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

- a) Trong buổi sinh nhật của em, N, M và L đến muộn gần 45 phút mà không báo trước và cũng không xin lỗi.
- b) Em tìm quả bóng để chơi mà không thấy. Thì ra, H mượn một tuần trước và hứa cuối tuần trả nhưng lại quên.
- c) Chiều nay, do mãi chơi với nhóm bạn, K đã quên nhiệm vụ đón em gái đi học về như lời bố dặn.



- Em có suy nghĩ gì khi gặp các trường hợp trên?
- Theo em, những người không biết giữ chữ tín, không tôn trọng chữ tín có đáng bị phê phán không? Vì sao?
- Làm thế nào để luôn giữ chữ tín với người thân, thầy cô, bạn bè?



- Chữ tín là sự tin tưởng, niềm tin giữa người với người. Giữ chữ tín là coi trọng lòng tin của mọi người đối với mình.
- Biểu hiện của việc giữ chữ tín là biết giữ lời hứa, đúng hẹn, hoàn thành nhiệm vụ,...
- Chữ tín trong cuộc sống vô cùng quan trọng. Người biết giữ chữ tín sẽ được mọi người yêu quý, kính nể và dễ dàng hợp tác với nhau,... Người không giữ chữ tín sẽ không được mọi người tin tưởng và khó có được các mối quan hệ thân thiết, tích cực. Việc giữ chữ tín giúp chúng ta có thêm ý chí, nghị lực và tự hoàn thiện bản thân.
- Để rèn luyện việc giữ chữ tín, chúng ta phải giữ lời hứa với người thân, thầy cô, bạn bè và người khác một cách có trách nhiệm; đồng thời phê phán những người không tôn trọng chữ tín, không biết giữ chữ tín.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy tìm những câu ca dao, tục ngữ, thành ngữ về giữ chữ tín ứng với các bức tranh sau và rút ra ý nghĩa.



2. Em hãy đọc các tình huống sau và trả lời câu hỏi.

1. M hứa với bố mẹ N và cô giáo chủ nhiệm là sẽ cố gắng giúp đỡ N học tập tiến bộ. Vì thế, những bài tập nào N không làm được, M đều làm giúp và đưa cho N chép. M nói: “*Minh đã hứa nên mình sẽ giúp bạn bằng mọi cách*”.



2. Trong thời gian bố đi công tác, K ở nhà tưới cây đều đặn mỗi ngày đúng như lời dặn của bố. Khi trở về, bố rất vui và khen K: “*Con đã làm thật tốt những gì bố dặn!*”.



3. P bị ốm đã mấy ngày, không đi học được. L hứa với P và cô giáo sẽ sang nhà giúp P học tập. Dù trời mưa nhưng L vẫn đều đặn đến nhà giúp bạn. P cảm động và nói: “*Cảm ơn bạn vì đã giúp đỡ mình*”.



4. H cho rằng, nếu có khuyết điểm thì cứ nhận lỗi và hứa sửa chữa, không ngần ngại gì, còn làm được hay không lại là chuyện khác. H tâm sự với người bạn thân: “*Minh cứ hứa là người khác sẽ tin ngay*”.



- Theo em, trong các tình huống trên, bạn nào biết giữ chữ tín, bạn nào chưa biết giữ chữ tín? Vì sao?
- Em có lời khuyên gì với những bạn chưa biết giữ chữ tín trong các tình huống trên?

3. Em hãy đọc thông tin sau và thực hiện các yêu cầu.

Việt Nam có nhiều mặt hàng, sản phẩm có uy tín với người tiêu dùng trong và ngoài nước, được bình chọn là hàng Việt Nam chất lượng cao. Tuy nhiên, vẫn có tình trạng một số người sản xuất, kinh doanh vì tham lợi nhuận cao mà cố ý làm hàng giả, hàng kém chất lượng,... gây ảnh hưởng không tốt đến người tiêu dùng.

(Theo Hiến Hoà, Thương hiệu hàng Việt Nam ngày càng được khẳng định, <https://dangcongsan.vn>, ngày 05/6/2019)

Yêu cầu

- Tìm và kể tên những mặt hàng Việt Nam chất lượng cao, có uy tín với người tiêu dùng trong và ngoài nước.
- Nêu suy nghĩ của em về những người sản xuất, kinh doanh các mặt hàng kém chất lượng, không đảm bảo uy tín với khách hàng.
- Viết đoạn văn (7 – 10 dòng) với lời hứa về việc giữ chữ tín nếu em là người sản xuất, kinh doanh trong tương lai.



VẬN DỤNG

1. Em hãy thiết kế sổ nhắc việc hoặc bảng ghi chú để ghi chép lời hứa với bản thân hoặc người khác, hãy kiểm tra lại kết quả thực hiện sau một tháng.



2. Em hãy thiết kế một thông điệp (đoạn văn, câu khẩu hiệu, tranh vẽ,...) và trình bày trước lớp nhằm kêu gọi bạn bè thực hiện thói quen đúng giờ.



Mục tiêu:

- Nêu được khái niệm di sản văn hoá và một số loại di sản văn hoá của Việt Nam.
- Giải thích được ý nghĩa của di sản văn hoá đối với con người và xã hội.
- Nêu được quy định cơ bản của pháp luật về quyền và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân đối với việc bảo vệ di sản văn hoá.
- Nhận biết được trách nhiệm của học sinh trong việc bảo tồn di sản văn hoá.
- Liệt kê được các hành vi vi phạm pháp luật về bảo tồn di sản văn hoá và cách đấu tranh, ngăn chặn các hành vi đó.
- Thực hiện được một số việc cần làm phù hợp với lứa tuổi, để góp phần bảo vệ di sản văn hoá.



MỞ ĐẦU

Di sản văn hoá là tinh hoa, giá trị của dân tộc mà trải qua hàng ngàn năm, bao thế hệ cha ông đã tạo dựng, gìn giữ. Di sản văn hoá có sức mạnh thôi thúc chúng ta không ngừng phát triển, sáng tạo để tiếp tục bồi đắp thêm nhiều giá trị mới cho hôm nay và mai sau.

Em hãy đọc thông tin sau và trả lời câu hỏi.

THÔNG TIN:

Đờn ca tài tử Nam Bộ – một loại hình nghệ thuật dân gian độc đáo được sáng tạo dựa trên dòng nhạc lễ, nhã nhạc cung đình và những giai điệu ngọt ngào sâu lắng của dân ca miền Trung, dân ca miền Nam. Đây là loại hình nghệ thuật đặc sắc của vùng miệt vườn sông nước Nam Bộ, là sự kết hợp tinh tế – vừa hoà quyện giữa tiếng đờn, lời ca và điệu diễn, vừa phản ánh tinh hoa văn hoá ngàn năm văn hiến của dân tộc ta. Loại hình này mang những nét đặc trưng của người dân vùng đất phương Nam – cần cù, bình dị, chân thật, phóng khoáng, nghĩa hiệp, can trường và rất đỗi nhân văn. Nghệ thuật Đờn ca tài tử Nam Bộ đã được Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hoá của Liên hợp quốc (UNESCO) công nhận là di sản văn hoá đại diện của nhân loại năm 2013.



Biểu diễn đờn ca tài tử trên sông

(Theo GS-TS Trần Văn Khê, *Đờn ca tài tử với người dân Nam Bộ*, <https://baochinhphu.vn>, ngày 10/02/2014)



- Em cảm nhận như thế nào về Đờn ca tài tử Nam Bộ?
- Ngoài Đờn ca tài tử Nam Bộ, em còn biết những di sản văn hoá nào?



KHÁM PHÁ

1. Em hãy nêu tên các di sản văn hoá ứng với các hình sau. Em biết gì về các di sản văn hoá đó?



Cố đô Mỹ Sơn và lầu Ngũ Phụng



Chùa cầu Hội An



Trình diễn một điệu dân ca quan họ Bắc Ninh



Hội cồng chiêng của dân tộc Giã Rai - Gia Lai

2. Em hãy đọc thông tin sau và trả lời câu hỏi.

PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HOÁ, TẠO CƠ HỘI PHÁT TRIỂN DU LỊCH

Suốt chiều dài lịch sử dựng nước và giữ nước, Việt Nam trở thành một trong những quốc gia có nhiều di sản văn hoá. Đó là những sản phẩm có giá trị lịch sử, văn hoá, khoa học được lưu truyền từ đời này sang đời khác, bao gồm: di sản văn hoá vật thể (sản phẩm vật chất) và di sản văn hoá phi vật thể (sản phẩm tinh thần).

Di sản văn hoá là kết tinh từ kinh nghiệm lao động sáng tạo mà ông cha đã dày công tạo dựng, là sự nhắc nhở con cháu về cội nguồn dân tộc,... Di sản văn hoá đóng vai trò quan trọng vào sự nghiệp xây dựng và phát triển văn hoá Việt Nam,

góp phần làm phong phú kho tàng di sản văn hoá thế giới.

Ngày 24/2/2005, Thủ tướng Chính phủ đã kí Quyết định số 36/QĐ-TTg lấy ngày 23/11 hằng năm là ngày Di sản văn hoá Việt Nam nhằm giáo dục truyền thống yêu nước, lòng tự hào dân tộc, ý thức trách nhiệm bảo vệ di sản văn hoá Việt Nam trong toàn dân.

(Theo Vietnam+, <https://tuyengiao.vn>, ngày 20/11/2019)



- Thế nào là di sản văn hoá?
- Di sản văn hoá có ý nghĩa như thế nào đối với con người và xã hội?
- Có mấy loại di sản văn hoá? Cho ví dụ về mỗi loại.

3. Em hãy đọc thông tin và thực hiện các yêu cầu.

Trích Điều 14 Luật Di sản văn hoá năm 2001 quy định về tổ chức, cá nhân có các quyền và nghĩa vụ đối với việc bảo tồn di sản văn hoá sau đây:

1. Sở hữu hợp pháp di sản văn hoá;
2. Tham quan, nghiên cứu di sản văn hoá;
3. Tôn trọng, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá;
4. Thông báo kịp thời địa điểm phát hiện di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia, di tích lịch sử - văn hoá, danh lam thắng cảnh; giao nộp di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia do mình tìm được cho cơ quan nhà nước có thẩm quyền nơi gần nhất;
5. Ngăn chặn hoặc đề nghị cơ quan nhà nước có thẩm quyền ngăn chặn, xử lý kịp thời những hành vi phá hoại, chiếm đoạt, sử dụng trái phép di sản văn hoá.

Yêu cầu

Em hãy lấy ví dụ cụ thể về việc thực hiện quyền và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân trong việc bảo tồn di sản văn hoá.

4. Em hãy thảo luận về các hành vi sau theo yêu cầu dưới đây.

- a) Giới thiệu cho khách nước ngoài về danh lam thắng cảnh của Việt Nam.
- b) Phát hiện, đem nộp cổ vật cho cơ quan có trách nhiệm.
- c) Lấy cắp cổ vật về nhà cất giấu theo mục đích cá nhân.
- d) Buôn bán, trao đổi, cho tặng cổ vật không có giấy phép.
- e) Nhắc nhở bạn bè, người xung quanh giữ gìn, bảo vệ di sản văn hoá.
- g) Tham quan, tìm hiểu di tích lịch sử văn hoá của quê hương.

Yêu cầu

- Nêu hành vi vi phạm pháp luật về bảo tồn di sản văn hoá và cách đấu tranh, ngăn chặn các hành vi đó.
- Đề xuất những việc làm phù hợp với lứa tuổi để góp phần bảo vệ di sản văn hoá.



- Di sản văn hoá là sản phẩm vật chất và tinh thần có giá trị lịch sử, văn hoá, khoa học được lưu truyền từ đời này sang đời khác.
- Di sản văn hoá bao gồm: di sản văn hoá vật thể và di sản văn hoá phi vật thể.
- Di sản văn hoá là tài sản của dân tộc; thể hiện công sức, kinh nghiệm sống của dân tộc trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đóng vai trò rất quan trọng vào sự nghiệp xây dựng, phát triển văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, góp phần làm phong phú kho tàng di sản văn hoá thế giới.
- Theo quy định của Luật Di sản văn hoá năm 2001, tổ chức, cá nhân có quyền và nghĩa vụ sau đây:
 - + Sở hữu hợp pháp di sản văn hoá;
 - + Tham quan, nghiên cứu di sản văn hoá;
 - + Tôn trọng, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá;
 - + Thông báo kịp thời địa điểm phát hiện di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia, di tích lịch sử văn hoá, danh lam thắng cảnh; giao nộp di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia do mình tìm được cho cơ quan nhà nước có thẩm quyền nơi gần nhất;
 - + Ngăn chặn hoặc đề nghị cơ quan nhà nước có thẩm quyền ngăn chặn, xử lý kịp thời những hành vi phá hoại, chiếm đoạt, sử dụng trái phép di sản văn hoá;
- Mỗi học sinh cần phải tôn trọng, tự hào, giữ gìn và phát huy giá trị di sản văn hoá dân tộc; đồng thời chấp hành, tuyên truyền quy định của pháp luật về bảo vệ di sản văn hoá.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy tìm những câu ca dao, tục ngữ về di sản văn hoá của Việt Nam.
2. Em có nhận xét gì về suy nghĩ của các bạn học sinh trong tình huống sau:

Trong một lần đi tham quan di tích tại Huế, thấy trên bức tường, bia di tích có những nét khắc, chữ viết chằng chịt tên, ngày tháng của những người đến thăm quan, T tỏ thái độ phê phán những việc làm đó. Ngược lại, một số bạn đồng tình, cho rằng việc khắc chữ trên bia đá là một cách lưu lại dấu ấn của du khách. Có bạn nói với T: “*Bạn khó tính quá nên mới suy nghĩ như vậy*”.

3. Em hãy sắm vai và xử lý tình huống sau:

V và T cùng một nhóm bạn đi dã ngoại và tình cờ phát hiện một hiện vật của nền văn hoá Óc Eo. Đó là một chiếc bát cổ. V cho rằng: “*Hình như chiếc bát này là cổ vật. Nếu mình bán sẽ kiếm được nhiều tiền*”.

4. Em hãy viết đoạn văn (7 – 10 dòng) bày tỏ niềm tự hào về di sản văn hoá Việt Nam và nêu các việc làm cụ thể của bản thân góp phần bảo tồn di sản văn hoá.



VẬN DỤNG

1. Em hãy thiết kế tấm thiệp bằng tiếng Anh (hoặc ngôn ngữ khác) để giới thiệu với bạn bè nước ngoài về Tết cổ truyền của Việt Nam như một di sản văn hoá.

Cùng với bánh chưng xanh là câu đối Tết, cây nêu cao vút trước sân, những lời chúc tốt lành, những phong bao lì xì cho lũ trẻ và trước đó, chiếu hai mươi ba tháng Chạp là lễ cúng ông Táo chầu trời,... Những nghi lễ đó đều là di sản văn hoá độc đáo. Tất cả tạo nên nét đẹp riêng biệt của ngày Tết cổ truyền Việt Nam.



2. Hãy sưu tầm các tranh ảnh đẹp về di sản văn hoá Việt Nam và tạo thành cuốn sách ảnh hoặc thực hiện một đoạn phim ngắn về di sản văn hoá tại địa phương em để giới thiệu với bạn bè gần xa.

Nhận diện tình huống gây căng thẳng



Mục tiêu:

- Nêu được các tình huống thường gây căng thẳng.
- Nhận biết được biểu hiện của cơ thể khi bị căng thẳng.
- Nêu được nguyên nhân và ảnh hưởng của căng thẳng.



MỞ ĐẦU

Hành trang quan trọng cần được trang bị cho em là khả năng nhận diện tình huống gây căng thẳng. Khi xác định được nguyên nhân, biểu hiện và hậu quả của căng thẳng sẽ giúp em làm chủ bản thân, phòng tránh hiệu quả.

Em hãy viết ra giấy các điều sau và chia sẻ với người bạn của em.

- Ba điều em sợ nhất
- Ba điều em ghét nhất
- Ba điều khiến cho em mệt mỏi nhất
- Ba điều mà em muốn thay đổi nhất.



KHÁM PHÁ

1. Em hãy quan sát các bức tranh sau và trả lời câu hỏi.





- Theo em, tình huống nào có thể dẫn đến căng thẳng cho các nhân vật trong tranh?
- Trong cuộc sống, em đã gặp những tình huống nào dẫn đến căng thẳng? Hãy chia sẻ cảm xúc của em khi gặp tình huống ấy.

2. Em hãy đọc trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

H sinh ra và lớn lên trong một gia đình có truyền thống hiếu học. H đã nỗ lực học tập để không phụ sự kì vọng của bố mẹ. Năm lớp 7, vì muốn con đạt được kết quả tốt hơn, bố mẹ đã xin cho H chuyển sang một ngôi trường nổi tiếng để học. Khi học ở đây, H cảm thấy áp lực vì lượng kiến thức nhiều và khó. Không những thế, các bạn cùng lớp toàn là học sinh giỏi của khối. Đến ngày thi đánh giá chất lượng, H bị đau đầu, chóng mặt và cảm thấy chán nản. Kết quả là H không làm tốt bài thi của mình. Khi trở về nhà, đối diện với sự kì vọng của bố mẹ và những áp lực lo lắng, H nói với chính mình: *"Thật là mệt mỏi! Chẳng biết phải làm sao"*.



- Vì sao H không thể tập trung làm bài thi?
- Khi bị căng thẳng, cơ thể em có những biểu hiện gì?

Chân trời sáng tạo

3. Em hãy quan sát tranh và cho biết nguyên nhân, hậu quả của những trường hợp sau.





- Căng thẳng là phản ứng của cơ thể trước những áp lực cuộc sống hay một yếu tố tác động nào đó gây ảnh hưởng xấu đến thể chất lẫn tinh thần của con người.
- Những biểu hiện của căng thẳng:
 - + Thường xuyên đau đầu, đau cơ bắp, đau bụng, đổ mồ hôi, chóng mặt,...
 - + Đảo lộn các sinh hoạt hằng ngày như ăn uống, giấc ngủ;
 - + Mất tập trung, hay quên hoặc trở nên vụng về;
 - + Cảm thấy chán nản, lo lắng, khó chịu, buồn bã, thờ ơ;
 - + Dễ nổi cáu, bực bội hoặc nóng tính,...
- Nguyên nhân chính gây căng thẳng:
 - + Nguyên nhân chủ quan: suy nghĩ tiêu cực, thiếu kĩ năng ứng phó với căng thẳng trong cuộc sống, tự tạo áp lực cho bản thân, mất ngủ, sử dụng chất kích thích,...
 - + Nguyên nhân khách quan: môi trường sống (thời tiết, tiếng ồn, ô nhiễm,...), kì vọng của cha mẹ, áp lực học tập, thi cử, bạo lực gia đình, bạo lực học đường,...
- Căng thẳng tác động xấu đến sức khỏe (hệ thần kinh, hệ cơ, hệ tim mạch,...), gây nên những rối loạn về mặt tinh thần, làm ảnh hưởng đến mối quan hệ với mọi người xung quanh và đến việc học tập, lao động.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy liệt kê các tình huống gây căng thẳng mà học sinh thường gặp.
2. Em hãy đọc tình huống sau và nêu nguyên nhân gây căng thẳng.



H sinh ra trong một gia đình có hoàn cảnh khó khăn. Một hôm, mẹ nói với H: “Bố bị tai nạn nên mẹ sẽ vào viện chăm sóc bố mỗi ngày, con nhé!”. H thương mẹ

vất vả, một mình gánh vác cả gia đình nên không dám xin tiến học. H luôn mặc cảm, tự ti với các bạn trong lớp. H tâm sự với bạn thân: “*Chắc mình phải bỏ học đờ*”.

3. Em hãy đọc các tình huống và trả lời câu hỏi.



Gia đình K vừa chuyển đến một căn hộ chung cư. Cạnh nhà K có một bạn trẻ đam mê nhạc rock và đánh trống. K sang nhà bạn hàng xóm và nói: “*Bạn đừng làm ồn nữa*”. Bạn hàng xóm đáp: “*Minh chơi nhạc ở nhà mình chứ có qua nhà bạn đâu?*”. Cứ thế, tiếng trống làm cho K khó ngủ và không thể tập trung làm bất cứ việc gì. Trưa nay, tiếng trống lại vang lên, K tức giận hét to: “*Sao khó chịu thế này!*”.



- Theo em, điều gì làm cho K trở nên nóng tính và dễ tức giận?
- Sự căng thẳng ảnh hưởng như thế nào đến cuộc sống của K?



VẬN DỤNG

1. Vận dụng hiểu biết về nguyên nhân, biểu hiện của căng thẳng để phân tích một tình huống mà em từng gặp và chia sẻ với các bạn trong lớp.
2. Thiết kế một sơ đồ tư duy về ảnh hưởng của căng thẳng đối với bản thân.

Ứng phó với tâm lí căng thẳng



Mục tiêu:

- Nêu được cách ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng.
- Thực hành được một số cách ứng phó tích cực với tâm lí căng thẳng.

MỞ ĐẦU

Nếu cuộc sống là một dòng chảy, thì trên dòng chảy ấy chắc chắn có sự xuất hiện của những yếu tố căng thẳng. Biết cách ứng phó với tâm lí căng thẳng là hành trang cần có để làm cho cuộc sống tốt đẹp hơn.

Em hãy chỉ ra các cách thức ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng trong những bức tranh sau.



Yêu cầu

- Hãy cho biết bức tranh nào mô tả cách thức ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng.
- Nêu những cách ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng mà em biết.



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

T là học sinh lớp 7A2. Bố mẹ luôn kì vọng T đạt kết quả cao trong học tập. T rất cố gắng và dành nhiều thời gian để ôn bài nhưng cứ đến gần ngày thi T lại bồn chồn, lo lắng và quên hết những gì đã học. Bạn bè còn hay trêu chọc T là “mọt sách” mà điểm luôn dưới trung bình. T rất buồn nên đã tìm đến phòng Tham vấn học đường, cô giáo tham vấn khuyên: “Em nên ôn bài bằng cách: xác định phạm vi ôn tập; ôn từng phần, ôn nội dung chính trước, chi tiết sau; ôn hôm trước và kiểm tra lại vào hôm sau”. T ra về cảm thấy nhẹ nhõm và thoải mái hơn.



- T đã gặp phải căng thẳng như thế nào?
- T đã làm gì để vượt qua sự căng thẳng đó?
- Nếu là T, em còn có cách nào khác để vượt qua sự căng thẳng đó?

2. Em hãy đọc các ý kiến sau đây và trả lời câu hỏi.

- a) Một cái ôm của bố mẹ có thể giúp ta giải toả được những căng thẳng trong cuộc sống.
- b) Khi căng thẳng, có thể đi đâu đó vài ngày cho người ngoại.
- c) Hoà mình vào thiên nhiên với cỏ cây hoa lá và vui chơi, nô đùa cùng bạn bè là những khoảnh khắc tuyệt vời giúp ta quên đi mọi áp lực.
- d) Tập thể dục, thể thao mỗi ngày giúp chúng ta chống lại áp lực, căng thẳng.
- e) Không có điều gì trên cuộc đời này không có cách giải quyết. Nếu bạn đã thật cố gắng mà vẫn chưa giải quyết được thì hãy hỏi ý kiến của chuyên gia để được giúp đỡ.
- g) Lên mạng xã hội than thở cũng là một cách giải toả nỗi buồn.



- Em đồng ý hay không đồng ý với ý kiến nào ở trên? Vì sao?
- Hãy cho biết cách em đã từng áp dụng để ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng trong học tập hoặc giao tiếp với bạn bè, người thân như thế nào?

3. Em hãy sắp xếp những bức tranh dưới đây theo trình tự các bước ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng.

Cuối cùng cũng đã làm được.

Có ba cách để giải quyết.

Cách giải quyết thứ hai là khả thi nhất.

Bắt tay vào giải quyết thôi.

Nguyên nhân của vấn đề là gì nhỉ?

1

2

3

4

5



- Ứng phó với tâm lí căng thẳng là cách con người đối diện và vượt qua những tình huống căng thẳng trong cuộc sống một cách tích cực.
- Trình tự các bước ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng như sau: xác định nguyên nhân gây căng thẳng; đề ra các biện pháp giải quyết; chọn lọc các giải pháp khả thi; thực hiện các giải pháp khả thi; đánh giá kết quả đạt được.
- Để ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng, có thể thực hiện một số cách thức như: thường xuyên luyện tập thể dục thể thao; có phương pháp học tập khoa học, phù hợp; cố gắng để có những khoảnh khắc vui vẻ, hạnh phúc; thường xuyên gần gũi, hoà mình với thiên nhiên;... Nếu căng thẳng quá mức, cần tìm kiếm sự hỗ trợ từ người khác, nhất là người thân và thầy, cô giáo.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy chia sẻ cách ứng phó đã từng áp dụng với một tình huống căng thẳng trong quá khứ. Em đánh giá như thế nào về hiệu quả của cách thức đó?
2. Em hãy đọc các tình huống sau và trả lời câu hỏi.

Tình huống 1:

N là một học sinh mới chuyển đến lớp 7A2. Hôm nay là ngày đầu tiên N đến lớp. Giờ tan học, H là bạn chung bàn với N nói với cả lớp: “*Minh bị mất 50 000 đồng cất trong cặp*”. Vì N là học sinh mới nên lúc này mọi ánh mắt nghi ngờ của cả lớp đều đổ dồn về phía N: “*N mới đến nên rất có thể là bạn ấy vì lớp mình xưa nay có mất mát gì đâu?*”. Mặc dù không làm việc xấu, nhưng N vẫn cảm thấy rất căng thẳng.



Nếu là N, em sẽ làm gì?

Tình huống 2:

Người bạn thân từ hồi học tiểu học của H bỗng nhiên giận và tránh mặt H không rõ lí do. H cố gắng đến nói chuyện với bạn nhưng chỉ nhận được sự im lặng. H cảm thấy buồn và rất khó chịu. Do vậy, H quyết tâm tìm gặp bạn một lần nữa để hỏi rõ nguyên nhân nhưng chưa biết sẽ nói như thế nào với bạn. H tự nhủ: *"Minh rất quý bạn ấy nên sẽ hỏi rõ mọi chuyện"*.



H nên nói chuyện với bạn như thế nào?

Tình huống 3:

P có một người anh trai học rất giỏi. Do đó, bố mẹ cũng mong muốn P giống như anh trai nên đã góp ý cho P học thêm, giải bài tập thật nhiều. Mới đây, bố mẹ không cho P tham gia vào câu lạc bộ văn nghệ ở trường vì lo sợ P sẽ xao nhãng việc học, mặc dù P hát rất hay. P cảm thấy rất buồn vì điều đó. P đến trò chuyện với cô giáo chủ nhiệm và nhờ cô: *"Cô có thể thuyết phục bố mẹ giúp em không ạ?"*. Cô nở nụ cười và đáp: *"Cô sẽ hỗ trợ, em an tâm nhé!"*.



P đã chọn cách ứng phó nào? Em có đồng ý không? Vì sao?

Chân trời sáng tạo



VẬN DỤNG

1. Em hãy vận dụng trình tự các bước ứng phó tích cực khi gặp căng thẳng để giải quyết một tình huống mà em đã từng gặp nhưng chưa được giải quyết hiệu quả. Sau đó, chia sẻ với bạn về kết quả đạt được.
2. Em hãy tư vấn cho một người bạn để giải quyết một tình huống căng thẳng mà bạn đang gặp phải và ghi lại những cảm nhận của bạn về việc tư vấn của em.

Gợi ý:

Khi tư vấn, cần xác định rõ:

- Tình huống cụ thể là gì?
- Nguyên nhân thật sự gây ra tình huống đó?
- Có những giải pháp nào để giải quyết?
- Giải pháp nào là khả thi nhất để áp dụng?

Phòng, chống bạo lực học đường



Mục tiêu:

- Nêu được các biểu hiện của bạo lực học đường; nguyên nhân và tác hại của bạo lực học đường.
- Nêu được một số quy định cơ bản của pháp luật liên quan đến phòng, chống bạo lực học đường.
- Biết cách ứng phó trước, trong và sau khi bị bạo lực học đường.
- Tham gia các hoạt động tuyên truyền phòng, chống bạo lực học đường do nhà trường, địa phương tổ chức.
- Phê phán, đấu tranh với những hành vi bạo lực học đường; sống tự chủ, không để bị lôi kéo tham gia bạo lực học đường.



MỞ ĐẦU

Trường học thân thiện, hạnh phúc là mong ước của tất cả mọi người. Nhiệm vụ phòng, chống bạo lực học đường sẽ trở nên hiệu quả hơn nếu mỗi chúng ta có suy nghĩ đúng và có thái độ, hành vi phù hợp.

Theo em, những bạn học sinh trong bức tranh dưới đây có những hành vi nào chưa phù hợp? Vì sao?





KHÁM PHÁ

1. Em hãy quan sát các bức tranh sau và thực hiện yêu cầu.



Yêu cầu

- Gọi tên các hành vi bạo lực học đường trong các bức tranh trên.
- Nêu các nguyên nhân của hành vi bạo lực học đường.

2. Em hãy đọc trường hợp sau và trả lời câu hỏi.



N và T từng là bạn thời tiểu học nhưng gần đây T khó chịu khi N luôn được thầy cô khen ngợi. T lên mạng xã hội đặt điều nói xấu N. Vào lớp, T còn rêu các bạn không chơi với N. N rất lo lắng nên đã nhờ thầy cô hỗ trợ. Ngay sau đó, cô chủ nhiệm đã gặp N và T để trao đổi.

Khi trình bày cùng cô, T nói: “*Đây chỉ là hành động trên mạng xã hội, là “ảo” chứ không “thật”; hành động này không vi phạm pháp luật vì em không đánh bạn*”.



- Theo em, hành vi của T có phải là bạo lực học đường không? Vì sao?
- Những biểu hiện nào của bạo lực học đường được đề cập trong câu chuyện trên?
- Bạo lực học đường gây ra những hậu quả gì cho N?

3. Em hãy đọc các thông tin sau và trả lời câu hỏi.

THÔNG TIN 1:

Theo Khoản 2, 3, Điều 6, Nghị định số 80/2017/NĐ-CP, ngày 17 tháng 7 năm 2017 của Chính phủ về *Quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng, chống bạo lực học đường*:

Biện pháp hỗ trợ người học có nguy cơ bị bạo lực học đường

- Phát hiện kịp thời người học có hành vi gây gổ, có nguy cơ gây bạo lực học đường; người học có nguy cơ bị bạo lực học đường;
- Đánh giá mức độ nguy cơ, hình thức bạo lực có thể xảy ra để có biện pháp ngăn chặn, hỗ trợ cụ thể;
- Thực hiện tham vấn, tư vấn cho người học có nguy cơ bị bạo lực và gây ra bạo lực nhằm ngăn chặn, loại bỏ nguy cơ xảy ra bạo lực.

Biện pháp can thiệp khi xảy ra bạo lực học đường

- Đánh giá sơ bộ về mức độ tổn hại của người học, đưa ra nhận định về tình trạng hiện thời của người học;
- Thực hiện ngay các biện pháp trợ giúp, chăm sóc y tế, tư vấn đối với người học bị bạo lực; theo dõi, đánh giá sự an toàn của người bị bạo lực;
- Thông báo kịp thời với gia đình người học để phối hợp xử lý; trường hợp vụ việc vượt quá khả năng giải quyết của cơ sở giáo dục thì thông báo kịp thời với cơ quan công an, Ủy ban nhân dân xã, phường, thị trấn và các cơ quan liên quan để phối hợp xử lý theo quy định của pháp luật.

THÔNG TIN 2:

Theo Điều 22, Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012:

Cảnh cáo được áp dụng đối với cá nhân, tổ chức vi phạm hành chính không nghiêm trọng, có tình tiết giảm nhẹ và theo quy định thì bị áp dụng hình thức xử phạt cảnh cáo hoặc đối với mọi hành vi vi phạm hành chính do người chưa thành niên từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi thực hiện. Cảnh cáo được quyết định bằng văn bản.

THÔNG TIN 3:

Theo Điều 12, Bộ luật Hình sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2017:

Người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi phải chịu trách nhiệm hình sự về tội phạm rất nghiêm trọng hoặc tội phạm đặc biệt nghiêm trọng.

THÔNG TIN 4:

Theo Khoản 2, Điều 586 Bộ luật Dân sự năm 2015:

Người chưa đủ 15 tuổi gây thiệt hại mà còn cha, mẹ thì cha, mẹ phải bồi thường toàn bộ thiệt hại; nếu tài sản của cha, mẹ không đủ để bồi thường mà con chưa thành niên gây thiệt hại có tài sản riêng thì lấy tài sản đó để bồi thường phần còn thiếu.



Người ở độ tuổi vị thành niên sẽ bị xử lý như thế nào khi gây ra bạo lực học đường?

4. Em hãy đưa ra những cách ứng xử phù hợp cho các tình huống sau.



Tình huống 1:

Trong một buổi giao lưu bóng đá giữa trường A và trường B, vì không nhìn thấy rõ tình huống chơi bóng bằng tay, trọng tài đã quyết định bàn thắng cho đội B. Kết quả chung cuộc là đội A đã thua. Khi nhìn pha ăn mừng của đội B, nhiều thành viên đội A rất bức tức. Ngay sau đó, đội trưởng đội A đã họp toàn đội và thông báo: “Chúng ta sẽ chặn đường đội B để dạy cho họ một bài học.”



Em sẽ làm gì, nếu là thành viên của đội thắng, thành viên của đội thua?

Tình huống 2:

Trên đường đi học về, N phát hiện một nhóm bạn nữ đang túm tóc, nắm áo và bắt nạt một bạn nữ khác. Xung quanh có một số bạn đứng nhìn, vỗ tay. Có bạn còn hét to: “Đánh mạnh vào cho nó chừa cái tật mách cô”... Bạn nữ bị đánh đang ôm đầu và khóc.



- Em có nhận xét gì về hành vi của các bạn trong tình huống trên?
- Nếu là N, em sẽ làm gì?



Tình huống 3:

Mỗi ngày đi học, trong ngăn bàn của H lại có một lá thư với nội dung chê bai cân nặng, H rất khó chịu, lo sợ và áp lực. Tuy nhiên, H không kể cho ai nghe và tự nhủ: “*Mình nói ra không biết có ai giúp đỡ giải quyết không?*”.



- Nếu là bạn thân của H và tình cờ biết chuyện, em sẽ làm gì?



- *Bạo lực học đường là hành vi hành hạ, ngược đãi, đánh đập; xâm hại thân thể, sức khỏe; lăng mạ, xúc phạm danh dự, nhân phẩm; cô lập, xua đuổi và các hành vi cố ý khác gây tổn hại về thể chất, tinh thần của người học xảy ra trong cơ sở giáo dục.*
- *Nguyên nhân khách quan của bạo lực học đường là: sự tác động của trò chơi điện tử có tính bạo lực, giáo dục gia đình và sự quan tâm của cha mẹ đến con cái,...; nguyên nhân chủ quan là: sự phát triển tâm lí lứa tuổi, sự thiếu hụt kĩ năng sống,...*
- *Bạo lực học đường gây ra những tổn thương về cơ thể, sức khỏe và đặc biệt là những tổn thương về mặt tâm lí (sợ hãi, tự ti, ám ảnh, trầm cảm,...) của nạn nhân; và ảnh hưởng đến xã hội, môi trường xung quanh.*
- *Để ứng phó với bạo lực học đường:*
 - + *Trước khi xảy ra bạo lực: cần cố gắng để giải quyết mâu thuẫn hoặc nhờ người lớn can thiệp.*
 - + *Trong khi xảy ra bạo lực: nhanh chóng rời khỏi vị trí, tình huống nguy hiểm và kịp thời nhờ sự hỗ trợ của người khác.*
 - + *Sau khi xảy ra bạo lực: nhờ sự trợ giúp của gia đình, nhà trường về sức khỏe và tâm lí nếu thấy có sự bất ổn.*
- *Tuyên truyền về việc phòng, chống bạo lực học đường là trách nhiệm của mỗi học sinh, gia đình, nhà trường và xã hội.*
- *Học sinh có hành vi bạo lực học đường phải chịu trách nhiệm về mọi hậu quả mà mình gây ra theo qui định của pháp luật.*

Chân trời sáng tạo



LUYỆN TẬP

1. Em hãy tranh luận cùng bạn về những ý kiến sau:

- a) Chế giễu bạn trên mạng xã hội hay qua tin nhắn không phải là bạo lực học đường.
- b) Tuyên truyền phòng, chống bạo lực học đường là hành động cần được thực hiện quyết liệt.
- c) Tuyên truyền, vận động phòng chống bạo lực học đường là nhiệm vụ của người lớn, không phải của học sinh.
- d) Thông báo cho người thân và bạn bè biết mình bị bạo lực học đường là yếu đuối.
- e) Để không bị lôi kéo tham gia bạo lực học đường, cần thẳng thắn từ chối các lời rủ rê và biết cách giữ bình tĩnh, tự chủ khi gặp các mâu thuẫn, xung đột.
- f) Tham gia cổ vũ cho bạo lực học đường không vi phạm pháp luật vì không trực tiếp tham gia vào hành vi ấy.

2. Em hãy cùng bạn thảo luận để ứng phó với các trường hợp sau:

- Một anh học lớp trên, rủ em cùng “xử lý” một nhóm bạn khác đã “chơi trội” sau buổi thi văn nghệ toàn trường.
- Trong lớp, em bị lôi kéo để tẩy chay một bạn khác giới vì bạn ấy có nhiều điểm khác biệt với mọi người (chiều cao, cân nặng,...).
- Trên đường đi học về, em bị một bạn cùng lớp chặn lại và dọa đánh do không chịu chỉ đáp án cho bạn khi làm bài kiểm tra.
- Đã hai lần trong tuần này, một bạn ép em đưa tiền ăn sáng và hăm dọa: “Không được kể lại cho bất kì ai”.

3. Em hãy đọc và sắp xếp các hành động sau theo trình tự trước, trong và sau khi xảy ra bạo lực học đường.

- Báo ngay cho người lớn để xử lý kịp thời tình huống mâu thuẫn mới phát sinh nhằm tránh xảy ra bạo lực học đường.
- Bỏ chạy khỏi vị trí nguy hiểm có thể xảy ra bạo lực học đường, kêu cứu để thu hút sự chú ý của mọi người.
- Hoà giải nhằm xử lý các mâu thuẫn học đường trên tinh thần dân chủ, tôn trọng.
- Thành thật kể với người lớn những chuyện đáng tiếc có liên quan đến bạo lực học đường đã xảy ra để nhận được sự giúp đỡ.
- Sử dụng một số thể võ tự vệ (nếu biết) để đảm bảo an toàn cho bản thân nhằm tránh bạo lực học đường.
- Lập tức kiểm tra y tế nếu có những biểu hiện bất thường về cơ thể hoặc sức khoẻ (đau, nhức, bầm,...) sau khi bị bạo lực học đường.

4. Em hãy kể lại một tình huống mâu thuẫn của bạn bè mà em từng chứng kiến, từ đó đưa ra giải pháp phù hợp nhằm tạo môi trường học đường an toàn, lành mạnh.



VẬN DỤNG

- Em hãy thiết kế và trang trí thông điệp về phòng, chống bạo lực học đường bằng các hình thức: vẽ, xé dán tranh,... và trình bày cho cả lớp cùng xem.
- Em hãy hợp tác cùng bạn để xây dựng kịch bản và sắm vai trước lớp một tiểu phẩm về phòng, chống bạo lực học đường.



Mục tiêu:

- Nêu được ý nghĩa của việc quản lí tiền hiệu quả.
- Nhận biết được một số nguyên tắc quản lí tiền có hiệu quả.
- Bước đầu biết quản lí tiền và tạo nguồn thu nhập của cá nhân.



MỞ ĐẦU

Tiền là một phương tiện quan trọng trong cuộc sống nhưng tiền không phải là tất cả. Hiểu đúng về tiền và biết cách sử dụng đồng tiền hợp lí sẽ giúp mỗi cá nhân làm chủ cuộc sống và thành công trong tương lai.

Theo em những nhận định dưới đây có liên quan gì đến quản lí tiền? Vì sao?

- Kiến tha lâu đầy tổ.
- Miệng ăn núi lở.



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

Chúng ta nên dùng tiền thưởng cho hợp lí.



T và P là đôi bạn thân và có cùng sở thích về công nghệ thông tin. Trong cuộc thi “Tài năng công nghệ trẻ”, hai bạn đã giành được giải Nhất và nhận được 1 000 000 đồng tiền thưởng. T bàn với P: “Chúng ta sẽ dùng số tiền này để đăng kí các khoá học trực tuyến nhằm tìm hiểu thêm về công nghệ”. Sau khi suy nghĩ, P trả lời: “Hay là chúng ta để dành số tiền đó rồi khi nào đủ tiền sẽ mua một cái máy tính tốt để cùng học”.

Bỗng nhiên, T chợt nhớ đến người bạn cùng nhóm đang định nghỉ học vì gia đình khó khăn. Thế là T và P cùng đến nhà thăm bạn và quyết định trích ra một nửa số tiền thưởng để chia sẻ cùng bạn.



- Em có nhận xét gì về cách sử dụng tiền thưởng của bạn T?
- Theo em, thế nào là quản lí tiền hiệu quả?
- Việc quản lí tiền hiệu quả có ý nghĩa như thế nào?

2. Em hãy đọc các phương án quản lý tiền và trả lời câu hỏi.

Nếu có một khoản tiền tiết kiệm, em sẽ:

- Giữ thật kỹ, không để mất đi đồng nào.
- Mua bất cứ thứ gì mình thích với số tiền có được.
- Phân chia thành các khoản khác nhau để sử dụng hợp lý.
- Luôn cân nhắc kỹ trước khi sử dụng.



- Em chọn phương án nào trong những gợi ý trên? Vì sao?
- Em có suy nghĩ gì về việc quản lý tiền hiện quả?

3. Em hãy thuyết trình trước lớp về nguyên tắc quản lý tiền hiệu quả theo gợi ý dưới đây.

Nguyên tắc 1: Chi tiêu hợp lý

(Ưu tiên mua những thứ mình cần hơn những thứ mình muốn).

Nguyên tắc 2: Tiết kiệm thường xuyên.

(Tiết kiệm ít nhất 10% thu nhập để dự phòng trường hợp rủi ro).

+ Nguyên tắc 3: Tăng nguồn thu.

4. Em hãy đọc các trường hợp sau và thực hiện yêu cầu.

TRƯỜNG HỢP 1:

Vì điều kiện kinh tế gia đình khó khăn, M quyết tâm đạt được học bổng. Hai năm qua, nhờ nỗ lực, chăm chỉ học tập, M đã nhận được học bổng khuyến học của quận, giúp giảm bớt gánh nặng kinh tế cho gia đình.

TRƯỜNG HỢP 2:

T khá khéo tay, bạn ấy thường tranh thủ làm bánh vào thời gian rảnh để bán kiếm tiền. Nhờ vậy, mỗi tháng, T đều có một khoản tiền để đóng học phí và giúp đỡ cho gia đình.

TRƯỜNG HỢP 3:

Ngoài thời gian học, H còn cộng tác với một số tờ báo, trang tin điện tử về tuổi học trò để viết bài. Nhờ vậy, H vừa có tiền mua dụng cụ học tập, vừa cải thiện khả năng viết văn của mình.

Yêu cầu

- Em có nhận xét gì về cách tạo thu nhập của các bạn trong ba trường hợp trên?
- Ngoài những cách tạo thu nhập trên, theo em, lứa tuổi học sinh còn có cách tạo thu nhập nào khác?



- Quản lí tiền hiệu quả là biết sử dụng tiền một cách hợp lí.
- Quản lí tiền hiệu quả giúp chúng ta chủ động chi tiêu hợp lí, rèn luyện tiết kiệm, dự phòng cho trường hợp khó khăn và đầu tư cho tương lai.
- Một số nguyên tắc quản lí tiền hiệu quả:
 - + Chi tiêu hợp lí
 - + Tiết kiệm thường xuyên
 - + Tăng nguồn thu
- Để tạo ra nguồn thu nhập, học sinh có thể chọn các hoạt động phù hợp với khả năng, thời gian của mình: thu gom phế liệu, tăng gia sản xuất, tự làm các sản phẩm để bán; cộng tác với một số tờ báo, trang tin điện tử tuổi học trò để viết tin, bài;...



LUYỆN TẬP

Chân trời sáng tạo

1. Em hãy tự đánh giá về cách chi tiêu, tiết kiệm của em trong hai tuần gần đây và đề xuất hành động cụ thể để quản lí tiền một cách hiệu quả.
2. Em hãy đọc tình huống sau và tư vấn cho các bạn H và T cách quản lí tiền, tạo thu nhập phù hợp.



Tình huống 1:

H là một học sinh có lối sống tiết kiệm. Sau mỗi dịp Tết, H được nhận rất nhiều tiền lì xì. H không tiêu xài mà nhờ mẹ giữ hộ. Đến năm lớp 7, H hỏi mẹ: “Số tiền lì xì của con được bao nhiêu rồi ạ?”. Mẹ bảo rằng: “Số tiền mẹ giữ hộ con đã lên đến 20 triệu đồng”. H băn khoăn: “Nhiều tiền thế này thì quản lí như thế nào?”.

Tình huống 2:

T là con duy nhất của một gia đình khá giả, bạn ấy được bố mẹ đầu tư rất nhiều vào việc học. Ngoài giờ học, T tranh thủ giúp chị họ ghi hình các sản phẩm để đăng bán trên mạng xã hội, kiếm thêm thu nhập. Bố T không đồng ý và bảo: “Thời gian của con phải dành cho việc học. Con kiếm thêm thu nhập bằng cách này sẽ ảnh hưởng đến việc học của con”. T băn khoăn và tự hỏi: “Cách tạo thu nhập của mình cũng đúng mà sao bố không ủng hộ?”.



3. Em hãy thảo luận và thuyết trình về ý nghĩa của một trong hai thông điệp dưới đây:

- “Nếu bạn mua những thứ bạn không cần, bạn sẽ sớm phải bán đi những thứ bạn cần”. (Warren Buffett)
- “Bạn phải làm chủ được tiền của mình, bằng không tình cảnh thiếu thốn sẽ mãi mãi kiểm soát bạn”. (Dave Ramsey)



VẬN DỤNG

1. Em hãy liệt kê những khoản chi tiêu của em trong một tháng và phân loại các chi tiêu cần thiết, không cần thiết.

Gợi ý: Tham khảo biểu mẫu quản lí tiền dưới đây:

Thời gian	Nội dung chi	Số tiền chi	Phân loại	
			Cần thiết	Không cần thiết
Tổng kết				

2. Em hãy cùng với nhóm bạn thực hiện một dự án nhằm tạo nguồn thu phù hợp với khả năng của học sinh (thu gom phế liệu, tặng gia sản xuất, làm đồ thủ công để bán,...) để có tiền giúp đỡ một bạn có hoàn cảnh khó khăn trong trường.



Mục tiêu:

- Nêu được khái niệm tệ nạn xã hội và các loại tệ nạn xã hội phổ biến.
- Giải thích được nguyên nhân, hậu quả của tệ nạn xã hội đối với bản thân, gia đình và xã hội.



MỞ ĐẦU

Tệ nạn xã hội đã tác động tiêu cực đến mọi mặt của đời sống xã hội. Việc nhận diện các loại tệ nạn xã hội để tránh mắc phải là một trong những nhiệm vụ quan trọng của học sinh.

Em hãy quan sát và kể tên các loại tệ nạn xã hội được thể hiện trong các bức tranh sau:

Hình như chú ấy
chích ma túy, sợ quá!





KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc các trường hợp sau và trả lời câu hỏi.

TRƯỜNG HỢP 1:

Anh T lập gia đình đã gần năm năm. Gia đình anh hạnh phúc hơn khi có thêm hai đứa con ra đời. Với trách nhiệm của người chồng, người cha, anh T tìm đủ mọi nghề để kiếm tiền nuôi gia đình. Anh quyết định thử sức kinh doanh nhưng vì chưa có nhiều kinh nghiệm nên việc làm ăn thất bại. Trước những lời khích bác, anh T dẫn chán nản, buồn bã và dễ nổi giận với vợ con. Anh bắt đầu tìm đến rượu để giải toả phiền não. Bạn bè còn rủ rê anh đánh bạc, cá độ bóng đá,... Khi khoản tiền dành dụm của gia đình dần vơi hết, vợ của anh T không thể khuyên can chồng nên phải gửi con cho ông bà ngoại và đi tìm việc làm. Sau những ngày quay cuồng với cơn nghiện, anh T trở về nhà, nằm thờ dài và suy nghĩ: *"Không biết làm thế nào để hết buồn!"*.



- Anh T đã vướng phải những loại tệ nạn xã hội nào?
- Nguyên nhân nào khiến anh T vướng phải tệ nạn xã hội đó?

TRƯỜNG HỢP 2:

Chân trời sáng tạo

V năm nay 18 tuổi. Bố mất sớm, V hiện đang sống cùng mẹ và bà ngoại. Bà ngoại tuổi cao, sức yếu, mẹ thường xuyên bận công việc nên từ nhỏ V không được quan tâm, chăm sóc. Nhiều lần, V theo bạn bè lang thang, chơi điện tử, uống rượu,... Một lần, bạn bè rủ rê V thử ma túy đá; không muốn bị xem thường nên V đã đồng ý thử. Từ đó, V trở thành kẻ nghiện ngập. Muốn thoát khỏi cơn nghiện V gọi điện tổng đài tư vấn và nói: *"Em muốn bỏ ma túy đá, mỗi lần lên cơn nghiện em không thể kiểm soát được chính mình"*.



- V đã vướng phải những loại tệ nạn xã hội nào?
- Theo em, tệ nạn xã hội là gì và dẫn đến hậu quả như thế nào?

2. Em hãy đọc các ý kiến sau đây và trả lời câu hỏi.

- Chỉ người lớn mới vướng vào các tệ nạn xã hội.
- Đánh bài ăn tiền để vui, không gọi là tệ nạn xã hội.
- Hút thuốc lá thể hiện bản lĩnh sành điệu.
- Nếu đủ bản lĩnh thì sử dụng ma túy một lần cũng không sao.
- Trò chơi điện tử có thể gây nghiện.
- Học sinh tham gia cá độ bóng đá sẽ không bị xử lí vì còn quá nhỏ.



- Em đồng ý hay không đồng ý với ý kiến nào? Vì sao?
- Lứa tuổi học sinh trung học cơ sở có thể vướng các loại tệ nạn xã hội nào?



- Tệ nạn xã hội là những hành vi sai lệch chuẩn mực xã hội, vi phạm đạo đức và pháp luật, gây hậu quả xấu đến mọi mặt của đời sống.
- Có nhiều loại tệ nạn xã hội, nhưng phổ biến nhất là cờ bạc, ma túy, mại dâm,...
- Tệ nạn xã hội có nguyên nhân khách quan như: mặt trái của nền kinh tế thị trường, môi trường sống không lành mạnh, do sự nuông chiều quá mức và buông lỏng con cái của cha mẹ,...; nguyên nhân chủ quan như: tò mò, lười biếng, ham chơi, đua đòi, thiếu hiểu biết và thiếu tự chủ,...
- Hậu quả của tệ nạn xã hội:
 - + Đối với bản thân: Ảnh hưởng đến sức khỏe, làm tha hoá về nhân cách, rối loạn về hành vi, rơi vào lối sống buông thả, dễ vi phạm pháp luật,...
 - + Đối với gia đình: cạn kiệt tài chính; làm tan vỡ hạnh phúc gia đình,...
 - + Đối với xã hội: làm suy thoái giống nòi; rối loạn trật tự; ảnh hưởng xấu đến sự phát triển kinh tế, suy giảm sức lao động xã hội,...



LUYỆN TẬP

1. Em hãy nêu suy nghĩ của mình về các câu ca dao, tục ngữ sau đây:

- Cờ bạc là bác thằng bán,
Của nhà bán hết, tra chân vào cùm. (Ca dao)
- Xem bói ra ma, quét nhà ra rác. (Tục ngữ)

2. Theo em, hành vi nào dưới đây là tệ nạn xã hội? Vì sao?

- Tổ chức đánh bạc;
- Trốn học thường xuyên;
- Sử dụng thuốc lá điện tử;
- Gian lận trong thi cử;
- Cá độ bóng đá.

3. Em hãy đọc tình huống sau và trả lời câu hỏi.

Q là con duy nhất trong gia đình nên bố mẹ rất nuông chiều. Mỗi khi Q xin tiền, bố mẹ đều đáp ứng ngay. Q thường hay khoe với bạn: “*Ở nhà, mình muốn gì bố mẹ cũng chiều hết*”. Biết nhà Q có nhiều tiền, T và E đã rủ Q chơi điện tử ăn tiền, cá độ bóng đá, sử dụng thuốc lắc. Khi biết chuyện, bố mẹ Q rất lo lắng và không biết làm sao để giúp con mình thoát khỏi tệ nạn xã hội.



- Vì sao Q vướng vào tệ nạn xã hội?
- Học sinh vướng vào tệ nạn xã hội có thể dẫn đến hậu quả gì?



VẬN DỤNG

1. Em hãy lập bảng liệt kê tác hại của tệ nạn xã hội mà em biết. Từ đó, rút ra bài học để chia sẻ cùng bạn nhằm tránh xa tệ nạn xã hội.

Gợi ý: Tham khảo biểu mẫu dưới đây.

Số thứ tự	Loại tệ nạn xã hội	Hậu quả
1		<ul style="list-style-type: none">- Đối với người vướng vào tệ nạn xã hội: + ... + ...- Đối với gia đình của người vướng vào tệ nạn xã hội: + ... + ...- Đối với xã hội: + ... + ...
...		

2. Em hãy làm một sản phẩm trang trí nhằm tuyên truyền về nguyên nhân, hậu quả của tệ nạn xã hội.

Gợi ý: Hình thức thể hiện: vẽ tranh, khẩu hiệu tuyên truyền, ...



Mục tiêu:

- Nêu được một số quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.
- Thực hiện tốt các quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.
- Tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội do nhà trường, địa phương tổ chức.
- Phê phán, đấu tranh với các tệ nạn xã hội và tuyên truyền, vận động mọi người tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội.



MỞ ĐẦU

Học sinh không những cần hiểu rõ và thực hiện tốt các quy định của pháp luật mà còn cần có ý thức tuyên truyền, vận động mọi người tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội.

Em hãy quan sát các bức tranh sau và cho biết ý nghĩa của các khẩu hiệu.



1



2



3



4



1. Em hãy đọc các thông tin sau và trả lời câu hỏi.

THÔNG TIN 1:

- Trích Điều 5 Luật Phòng, chống ma túy năm 2021
Các hành vi bị nghiêm cấm:
 5. Sử dụng, tổ chức sử dụng trái phép chất ma túy; cưỡng bức, lôi kéo người khác sử dụng trái phép chất ma túy; chứa chấp, hỗ trợ việc sử dụng trái phép chất ma túy.
 6. Sản xuất, tàng trữ, vận chuyển, mua bán phương tiện, dụng cụ dùng vào việc sản xuất hoặc sử dụng trái phép chất ma túy.
- Trích Nghị định số 167/2013/NĐ-CP ngày 12/11/2013 của Chính phủ về Quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực an ninh trật tự, an toàn xã hội; phòng, chống tệ nạn xã hội;...
Điều 21. Vi phạm các quy định về phòng, chống và kiểm soát ma túy
 1. Phạt cảnh cáo hoặc phạt tiền từ 500 000 đồng đến 1 000 000 đồng đối với hành vi sử dụng trái phép chất ma túy.
 2. Phạt tiền từ 1 000 000 đồng đến 2 000 000 đồng đối với một trong những hành vi sau đây:
 - a) Tàng trữ, vận chuyển hoặc chiếm đoạt chất ma túy trái phép;
 - b) Tàng trữ, vận chuyển, mua bán hoặc chiếm đoạt tiền chất dùng vào việc sản xuất trái phép chất ma túy;
 - c) Sản xuất, mua, bán những dụng cụ sử dụng chất ma túy trái quy định của pháp luật.
Điều 26. Hành vi đánh bạc trái phép
 1. Phạt cảnh cáo hoặc phạt tiền từ 200 000 đồng đến 500 000 đồng đối với hành vi mua các số lô, số đề.
 2. Phạt tiền từ 1 000 000 đồng đến 2 000 000 đồng đối với một trong những hành vi đánh bạc sau đây:
 - a) Đánh bạc trái phép bằng một trong các hình thức như xóc đĩa, tá lả, tổ tôm, tú lơ khơ, tam cúc, ba cây, tứ sắc, đồ đen, cờ thế hoặc các hình thức khác mà được, thua bằng tiền, hiện vật;
 - b) Đánh bạc bằng máy, trò chơi điện tử trái phép;
 - c) Cá cược bằng tiền hoặc dưới các hình thức khác trong hoạt động thi đấu thể thao, vui chơi giải trí, các hoạt động khác;
 - d) Bán bằng để, ấn phẩm khác cho việc đánh lô, đề.
- Trích Nghị định 100/2019/NĐ-CP ngày 30/12/2019 của Chính phủ về Quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực giao thông đường bộ và đường sắt
Điều 34. Xử phạt người đua xe trái phép, cố vũ đua xe trái phép
 1. Phạt tiền từ 1 000 000 đồng đến 2 000 000 đồng đối với một trong các hành vi vi phạm sau đây:
 - a) Tụ tập để cố vũ, kích động hành vi điều khiển xe chạy quá tốc độ quy định, lạng lách, đánh võng, đuổi nhau trên đường hoặc đua xe trái phép;
 - b) Đua xe đạp, đua xe đạp máy, đua xe xích lô, đua xe súc vật kéo, cưỡi súc vật chạy đua trái phép trên đường giao thông.

THÔNG TIN 2:

Ngày 10/11/2021, Công an TP. V, tỉnh N đã ra quyết định khởi tố vụ án, khởi tố 24 bị can về các tội danh đánh bạc và cho vay lãi nặng trong giao dịch dân sự, làm rõ số tiền hơn 1 500 tỉ đồng. Trước đó, vào khoảng tháng 9/2021, Công an TP. V phát hiện trên địa bàn tỉnh N có đường dây cho vay nặng lãi, tổ chức đánh bạc, dưới hình thức cá độ bóng đá. Qua quá trình điều tra, công an xác định Nguyễn T (sinh năm 1990) trú tại xã X, huyện K là kẻ cầm đầu đường dây đánh bạc bằng hình thức cá độ bóng đá. Dưới trướng của T có 11 đối tượng trú ở tỉnh H, là đại lí cấp dưới và con bạc tham gia cá cược trực tiếp. Sau thời gian theo dõi, đến ngày 14/10/2021, cơ quan công an đã tiến hành khám xét khẩn cấp đối với 14 đối tượng về hành vi "Tổ chức đánh bạc", "Đánh bạc" dưới hình thức cá độ bóng đá và cho vay lãi nặng trong giao dịch dân sự.

(Theo Hải Đăng, Công an tiếp tục phá vụ án đánh bạc hơn 1.500 tỉ, bắt 24 đối tượng, <https://laodong.vn>, ngày 10/11/2021)



- Theo quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội, những hành vi nào không được làm đối với cá nhân?
- Nhân vật Nguyễn T đã vi phạm quy định về phòng, chống tệ nạn xã hội nào và sẽ bị pháp luật xử lí như thế nào?
- Nếu em phát hiện ra những người thực hiện hành vi vi phạm pháp luật thì em sẽ xử lí như thế nào?

2. Đọc tình huống sau và trả lời câu hỏi.

Trường THCS M đã tổ chức "Lễ phát động và tuyên truyền về phòng, chống tệ nạn xã hội trong nhà trường" mục đích nhằm nâng cao nhận thức, hiểu biết trong đội ngũ cán bộ, giáo viên, nhân viên, học sinh về hiểm họa, tác hại của tệ nạn xã hội đối với bản thân, gia đình và xã hội. H là học sinh lớp 7A cho rằng: "Là học sinh, chúng ta nên tập trung vào học tập để đạt điểm cao, không nên tham gia vào các hoạt động khác". B và một số bạn cùng lớp không đồng ý với quan điểm của H, dẫn đến tranh luận không có hồi kết.



- Tại sao Trường THCS M tổ chức "Lễ phát động và tuyên truyền về phòng, chống tệ nạn xã hội trong nhà trường"?
- Em có đồng ý với quan điểm của bạn H không? Vì sao?
- Nếu là học sinh Trường THCS M, em sẽ tham gia hoạt động này với tinh thần như thế nào? Tại sao?

3. Em đồng ý hay không đồng ý với những ý kiến nào sau đây? Vì sao?

- Thấy người buôn bán ma túy nên lơ đi, coi như không biết.
- Không mang hộ đồ vật của người khác khi không biết rõ đồ vật ấy là gì, cho dù được trả nhiều tiền.
- Tuyệt đối không giao tiếp với người nghiện ma túy vì sẽ bị lôi kéo và mang tiếng xấu.
- Ma túy, mại dâm là con đường dẫn đến lây nhiễm HIV/AIDS.
- Hành vi tổ chức đánh bạc, đua xe ăn tiền là hành vi trái pháp luật.



Để phòng, chống tệ nạn xã hội, pháp luật nước ta quy định:

- Cấm đánh bạc dưới bất cứ hình thức nào, nghiêm cấm tổ chức đánh bạc.
- Nghiêm cấm sản xuất, tàng trữ, vận chuyển, mua bán, sử dụng, tổ chức sử dụng, cưỡng bức, lôi kéo sử dụng trái phép chất ma túy. Những người nghiện ma túy bắt buộc phải cai nghiện.
- Nghiêm cấm hành vi mại dâm, dụ dỗ hoặc dẫn dắt mại dâm.
- Trẻ em không được đánh bạc, uống rượu, hút thuốc và dùng chất kích thích có hại cho sức khỏe. Nghiêm cấm lôi kéo trẻ em đánh bạc, cho trẻ em uống rượu, hút thuốc, dùng chất kích thích; nghiêm cấm dụ dỗ, dẫn dắt trẻ em mại dâm, bán hoặc cho trẻ em sử dụng văn hoá phẩm đồi trụy, đồ chơi hoặc trò chơi có hại cho sự phát triển lành mạnh của trẻ.

Trách nhiệm của học sinh:

Chăm chỉ học hành, rèn luyện đạo đức; sống giản dị, lành mạnh, tích cực rèn luyện thể dục thể thao; không uống rượu, đánh bạc, biết giữ mình, giúp đỡ nhau cùng tiến bộ. Tuân thủ pháp luật Nhà nước, tích cực tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội trong nhà trường và ở địa phương.



LUYỆN TẬP

1. Em hãy đọc các tình huống sau và trả lời câu hỏi.

Tình huống 1:

H đã dùng tiền học phí bố mẹ cho tháng này để chơi trò chơi điện tử. H rất lo lắng, không biết sẽ làm thế nào khi đã quá ngày đóng học phí. Một người chơi cùng dụ dỗ H mang một túi nhỏ đựng ma túy đi giao và hứa sẽ cho tiền đóng học phí, chơi điện tử. H nghĩ: “Dù sao cũng chỉ làm có một lần, còn hơn là về nhà bị bố mẹ mắng”. Nhưng H vẫn còn phân vân, chưa thể quyết định...



- Em có nhận xét gì về việc làm của H?
- Theo em, H quyết định như thế nào là phù hợp?

Tình huống 2:

A là tài xế cho một công ti lớn, có vợ là chị C đang làm kế toán cho một công ti liên doanh với nước ngoài. Gia đình anh có kinh tế khá giả, mua được nhà mới và rất hạnh phúc. Một hôm, có một nhóm người xâm trở đến đòi nợ, mọi người mới biết anh cá độ bóng đá và thua một số tiền lớn. Vợ chồng anh bán căn nhà để trả nợ nhưng không đủ. Không thể từ bỏ được đam mê cá độ, anh tiếp tục vay nợ, mất việc làm, li hôn,...



- Em có nhận xét gì về hành vi cá độ của anh A?
- Anh A có phải chịu trách nhiệm trước pháp luật không? Vì sao?



Tình huống 3:

T và H mới 14 tuổi nhưng đã vướng vào cờ bạc, ma túy và thường sang nhà K tụ tập. Một lần, công an đã bắt quả tang T, H và hai đối tượng khác đang sử dụng ma túy tại nhà K. Cả năm người bị lập biên bản, dẫn giải về trụ sở công an cùng với tang vật.

Một số người cho rằng: “K mới là chủ mưu, đáng bị pháp luật trừng trị. T và H là trẻ em, chúng vô tội.”



- Em có đồng tình với ý kiến cho rằng K là chủ mưu, còn T và H là vô tội không? Vì sao?
- Em sẽ làm gì nếu biết bạn của mình sử dụng ma túy?

2. Em hãy đưa ra cách giải quyết phù hợp và hiệu quả trong những trường hợp sau đây:

- Một người bạn của em vào quán internet chơi điện tử cá độ ăn tiền.
- Một người rủ em thử sử dụng thuốc lắc.
- Một người nhờ em mang đồ vật không rõ được gói kín khi đi qua trạm Công an giao thông.



VẬN DỤNG

- Dựa trên các quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội, em hãy thiết kế một tờ rơi nhằm tuyên truyền, giáo dục cho học sinh.
- Em hãy làm việc nhóm để lên ý tưởng và trình bày trước lớp một tiểu phẩm ngắn với chủ đề: “Nói không với tệ nạn xã hội”.

Quyền và nghĩa vụ của công dân trong gia đình



Mục tiêu:

- Nêu được khái niệm và vai trò của gia đình; quy định cơ bản của pháp luật về quyền và nghĩa vụ của các thành viên trong gia đình.
- Nhận xét được việc thực hiện quyền và nghĩa vụ trong gia đình của bản thân và người khác.
- Thực hiện được nghĩa vụ của bản thân đối với ông bà, bố mẹ và anh chị em trong gia đình bằng những việc làm cụ thể.



MỞ ĐẦU

Điểm tựa vững chắc để mỗi người có được hạnh phúc và thành công là gia đình. Lúc buồn hay vui, khi thành công hay thất bại, chúng ta đều muốn trở về bên những người thân yêu trong gia đình. Gia đình mãi là chốn bình yên trong tâm thức của mỗi người bằng tình thương và trách nhiệm.

Em hãy đọc và cho biết người xưa muốn khuyên chúng ta điều gì qua các câu ca dao dưới đây:

1. Công cha như núi ngất trời,
Nghĩa mẹ như nước ngời ngời biển Đông.
Núi cao biển rộng mênh mông
Cù lao chín chữ ghi lòng con ơi!

2. Anh em nào phải người xa
Cùng chung bác mẹ, một nhà cùng thân
Yêu nhau như thể tay chân
Anh em hoà thuận hai thân vui vầy.

(Ca dao)



KHÁM PHÁ

1. Em hãy đọc thông tin sau và trả lời câu hỏi.

Gia đình có thể hiểu nhiều góc độ khác nhau. Dưới góc độ xã hội học, gia đình là tế bào của xã hội, là một tổ chức thu nhỏ của xã hội, nơi có nhiều thế hệ cùng chung sống. Dưới góc độ pháp lí, gia đình là tập hợp những người gắn bó với nhau do hôn nhân, quan hệ huyết thống hoặc do quan hệ nuôi dưỡng. Gia đình là hệ quả tất yếu của hôn nhân, là sự tiếp nối của hôn nhân ở phạm vi rộng hơn. Hôn nhân là cơ sở chính, cơ sở chủ yếu để hình thành gia đình.

(Trích Giáo trình Luật Hôn nhân và Gia đình Việt Nam, trang 32, NXB Công an nhân dân 2018)



- Gia đình là gì?
- Gia đình được hình thành từ những quan hệ nào?

2. Em hãy đọc trường hợp sau và trả lời câu hỏi.



Khi gia đình còn đầy đủ, nhà T luôn đầy ắp tiếng cười. Mỗi ngày đi học về, cả nhà đều được thưởng thức những món ăn ngon do mẹ nấu. Cuối tuần, bố thường chở cả nhà đi công viên hoặc khu vui chơi giải trí. Tuy nhiên, đại dịch COVID-19 đã vĩnh viễn cướp đi cả bố và mẹ. Giờ đây, căn nhà thật trống vắng! Những bữa ăn ngon giờ chỉ là kí ức, những lần đi chơi chỉ còn là hoài niệm. Hai anh em trở thành mồ côi khi tuổi còn quá nhỏ. Anh trai T mới 18 tuổi đã trở thành chỗ dựa cho em gái đang học lớp 7. Anh trai nói: “Anh sẽ thay bố mẹ chăm sóc em”.



- Em có cảm xúc như thế nào khi đọc câu chuyện trên?
- Theo em, gia đình có vai trò như thế nào?

3. Em hãy đọc các thông tin sau và thực hiện yêu cầu.

Trích Khoản 1, 2, Điều 69 Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014

Điều 69. Nghĩa vụ và quyền của cha mẹ

1. Thương yêu con, tôn trọng ý kiến của con; chăm lo việc học tập, giáo dục để con phát triển lành mạnh về thể chất, trí tuệ, đạo đức, trở thành người con hiếu thảo của gia đình, công dân có ích cho xã hội.
2. Trông nom, nuôi dưỡng, chăm sóc, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của con chưa thành niên, con đã thành niên mất năng lực hành vi dân sự hoặc không có khả năng lao động và không có tài sản để tự nuôi mình.

Trích Khoản 1, 2, Điều 70 Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014

Điều 70. Quyền và nghĩa vụ của con

1. Được cha mẹ thương yêu, tôn trọng, thực hiện các quyền, lợi ích hợp pháp về nhân thân và tài sản theo quy định của pháp luật; được học tập và giáo dục; được phát triển lành mạnh về thể chất, trí tuệ và đạo đức.
2. Có bổn phận yêu quý, kính trọng, biết ơn, hiếu thảo, phụng dưỡng cha mẹ, giữ gìn danh dự, truyền thống tốt đẹp của gia đình.

Trích Khoản 1, 2, Điều 71 Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014

Điều 71. Nghĩa vụ và quyền chăm sóc, nuôi dưỡng

1. Cha, mẹ có nghĩa vụ và quyền ngang nhau, cùng nhau chăm sóc, nuôi dưỡng con chưa thành niên, con đã thành niên mất năng lực hành vi dân sự hoặc không có khả năng lao động và không có tài sản để tự nuôi mình.
2. Con có nghĩa vụ và quyền chăm sóc, nuôi dưỡng cha mẹ, đặc biệt khi cha mẹ mất năng lực hành vi dân sự, ốm đau, già yếu, khuyết tật; trường hợp gia đình có nhiều con thì các con phải cùng nhau chăm sóc, nuôi dưỡng cha mẹ.

Trích Khoản 1, 2, 3, Điều 72 Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014

Điều 72. Nghĩa vụ và quyền giáo dục con

1. Cha mẹ có nghĩa vụ và quyền giáo dục con, chăm lo và tạo điều kiện cho con học tập. Cha mẹ tạo điều kiện cho con được sống trong môi trường gia đình đầm ấm, hoà thuận; làm gương tốt cho con về mọi mặt; phối hợp chặt chẽ với nhà trường, cơ quan, tổ chức trong việc giáo dục con.
2. Cha mẹ hướng dẫn con chọn nghề; tôn trọng quyền chọn nghề, quyền tham gia hoạt động chính trị, kinh tế, văn hoá, xã hội của con.
3. Cha mẹ có thể đề nghị cơ quan, tổ chức hữu quan giúp đỡ để thực hiện việc giáo dục con khi gặp khó khăn không thể tự giải quyết được.

Trích Khoản 1, 2, Điều 104 Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014

Điều 104. Quyền, nghĩa vụ của ông bà nội, ông bà ngoại và cháu

1. Ông bà nội, ông bà ngoại có quyền, nghĩa vụ trông nom, chăm sóc, giáo dục cháu, sống mẫu mực và nêu gương tốt cho con cháu; trường hợp cháu chưa thành niên, cháu đã thành niên mất năng lực hành vi dân sự hoặc không có khả năng lao động và không có tài sản để tự nuôi mình mà không có người nuôi dưỡng theo quy định tại Điều 105 của Luật này thì ông bà nội, ông bà ngoại có nghĩa vụ nuôi dưỡng cháu.
2. Cháu có nghĩa vụ kính trọng, chăm sóc, phụng dưỡng ông bà nội, ông bà ngoại; trường hợp ông bà nội, ông bà ngoại không có con để nuôi dưỡng mình thì cháu đã thành niên có nghĩa vụ nuôi dưỡng.

Trích Điều 105 Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014

Điều 105. Quyền, nghĩa vụ của anh, chị, em

Anh, chị, em có quyền, nghĩa vụ thương yêu, chăm sóc, giúp đỡ nhau; có quyền, nghĩa vụ nuôi dưỡng nhau trong trường hợp không còn cha mẹ hoặc cha mẹ không có điều kiện trông nom, nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục con.

Yêu cầu

Thiết kế sơ đồ tư duy về quyền và nghĩa vụ của các thành viên trong gia đình theo quy định của Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014.

4. Em hãy đọc các trường hợp và trả lời câu hỏi.

TRƯỜNG HỢP 1:



Từ nhỏ, T sống cùng với ông bà nội. Vì thương ông bà, T đã cố gắng vượt qua khó khăn trong cuộc sống. Hằng ngày, T dậy sớm chuẩn bị đồ ăn cho cả nhà. Những khi rảnh rỗi, T thường xuyên làm việc nhà. Dù bận rộn, nhưng thành tích học tập của T rất đáng nể, nhiều năm liền là học sinh giỏi và đứng đầu khối. Hôm nay, khi biết T nhận được phần thưởng, ông nói: “Con muốn ông bà thưởng gì nào?”. T đáp: “Dạ không, con có phần thưởng ở trường rồi ạ!”.



- T đã thực hiện nghĩa vụ của mình như thế nào đối với ông, bà?
- Đây là những biểu hiện tốt hoặc chưa tốt trong việc thực hiện quyền và nghĩa vụ trong gia đình của bạn bè, người thân mà em biết?

Chân trời sáng tạo

TRƯỜNG HỢP 2:

Cụ M đã 80 tuổi, từ quê lên sống với con trai ở thành phố. Tuy nhiên, do bận bịu với công việc nên vợ chồng con trai cụ vẫn nhờ người giúp việc chăm sóc cụ bằng các bữa cơm hằng ngày. Các cháu thì thờ ơ, không trò chuyện, không thăm hỏi động viên nội,... Thấy buồn tủi nên cụ M quyết định nói với con trai: “Mẹ về quê sống cho thanh thản, con ở lại mạnh giỏi!”.



- Theo em, con trai cụ M đã thực hiện tốt nghĩa vụ đối với mẹ của mình chưa? Vì sao?
- Em nên làm những việc gì để đảm bảo thực hiện tốt nghĩa vụ đối với ông bà, cha mẹ, anh chị em trong gia đình?



- Gia đình là tập hợp những người gắn bó với nhau do hôn nhân, quan hệ huyết thống hoặc quan hệ nuôi dưỡng, làm phát sinh các quyền và nghĩa vụ giữa họ với nhau theo quy định của pháp luật.
- Gia đình là tế bào của xã hội, cái nôi nuôi dưỡng tâm hồn, nhân cách của mỗi người; mang lại các giá trị hạnh phúc, sự hài hoà trong đời sống của mỗi thành viên và là điểm tựa vững chắc để chúng ta phấn đấu vươn lên trong cuộc sống.
- Quyền và nghĩa vụ của cha mẹ, ông bà:
 - + Cha mẹ có quyền và nghĩa vụ nuôi dạy con thành những công dân tốt, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của con, tôn trọng ý kiến của con; không được phân biệt đối xử giữa các con, không được ngược đãi, xúc phạm con, bắt buộc con làm những điều trái luật, trái đạo đức.
 - + Ông bà nội, ngoại có quyền và nghĩa vụ trông nom, chăm sóc, giáo dục, nuôi dưỡng cháu chưa thành niên hoặc cháu thành niên bị tàn tật nếu không có người nuôi dưỡng.
- Quyền và nghĩa vụ của con, cháu: Con cháu có bốn phận yêu quý, kính trọng, biết ơn cha mẹ, ông bà; có quyền và nghĩa vụ chăm sóc nuôi dưỡng cha mẹ, ông bà, đặc biệt khi ông bà, cha mẹ ốm đau, già yếu. Nghiêm cấm con cháu có hành vi ngược đãi, xúc phạm ông bà, cha mẹ.
- Anh chị em có bốn phận thương yêu, chăm sóc, giúp đỡ và nuôi dưỡng nhau nếu không còn cha mẹ.
- Mỗi học sinh cần thực hiện tốt nghĩa vụ của bản thân đối với ông bà, cha mẹ và anh chị em trong gia đình bằng những việc làm cụ thể.



LUYỆN TẬP

Chân trời sáng tạo

1. Hãy kể lại những việc làm thể hiện sự quan tâm lẫn nhau giữa các thành viên trong gia đình em.
2. Em hãy đọc tình huống và trả lời câu hỏi.

Tình huống 1:

Nghỉ hè, N dự định đến thăm và ở lại chơi với người bạn mới quen trên mạng tuần trước. Bố mẹ không cho N đi vì không biết rõ bạn kia là ai và đi một mình rất nguy hiểm. N khó chịu và trả lời: “Bố mẹ không tôn trọng quyền tự do riêng tư của con”.





- Gia đình đã đảm bảo thực hiện quyền của N chưa? N có thực hiện tốt bổn phận của mình không?
- Nếu là bạn của N, em sẽ góp ý với N như thế nào?

Tình huống 2:

Gia đình ông bà H có hai con: một trai, một gái. Ông H thường chăm sóc và quan tâm đến người con gái hơn con trai. Thấy vậy, người con trai rất buồn và cho rằng bố không công bằng. Tuy nhiên, người con trai luôn tự trấn an bản thân: “*Minh là con trai nên phải cố gắng!*”. Ông H nghĩ việc quý mến con gái hơn con trai là chuyện bình thường, thậm chí phân chia tài sản thừa kế như thế nào là quyền của mình.



- Cách xử sự của ông H có đúng với quy định của Luật Hôn nhân và gia đình năm 2014 không? Vì sao?
- Nếu ở vào trường hợp bị phân biệt đối xử như vậy, em sẽ xử sự như thế nào?



VẬN DỤNG

Chân trời sáng tạo

1. Em hãy tự nhận xét về việc thực hiện nghĩa vụ của bản thân đối với gia đình. Sau đó, xây dựng kế hoạch thực hiện nghĩa vụ của mình đối với gia đình trong thời gian tới.

Gợi ý:

Trong kế hoạch, cần phải xác định rõ:

- Mục tiêu
- Những lời nói, việc làm cụ thể đối với từng thành viên trong gia đình
- Thời gian thực hiện
- Tiêu chí để đánh giá hiệu quả của kế hoạch

2. Thiết kế một sản phẩm có nội dung về bổn phận của con cháu đối với bố mẹ, ông bà.

Gợi ý: Sản phẩm có thể dưới các hình thức như: vẽ tranh, áp phích, banner,...

GIẢI THÍCH THUẬT NGỮ

(Theo Hoàng Phê, *Từ điển tiếng Việt*, NXB Hồng Đức, Hà Nội, 2018)

Thuật ngữ	Nghĩa	Trang
Nhân cách	Tư cách và phẩm chất con người.	54, 65
Quản lí	Trông coi và giữ gìn theo những yêu cầu nhất định.	3, 4, 48, 49, 50, 51
Quy định	Định ra để phải theo, phải thực hiện.	27, 29, 30, 41, 43, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 66
Thiết chế	Những quy định, luật lệ của một chế độ xã hội, buộc mọi người tuân theo.	66, 67
Bảo tồn	Giữ gìn, không để mất đi những giá trị do lịch sử để lại.	3, 4, 27, 29, 30, 31
Di sản	Tài sản quý giá về vật chất, tinh thần được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác (Luật Di sản văn hoá 2001).	3, 4, 27, 28, 29, 30, 31
Hôn nhân	Là sự kết hợp đặc biệt dựa trên nguyên tắc bình đẳng, tự nguyện, tiến bộ, một vợ một chồng, vợ chồng bình đẳng (Điều 36, Hiến pháp năm 2013)	61, 62, 63, 64, 65, 66
Quê hương	Là nơi ta sinh ra và lớn lên, hoặc sinh sống, gắn bó, nơi mang nhiều tình cảm yêu thương mà con người luôn muốn hướng về.	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 30
Ứng xử	Phản ứng của con người trước sự tác động của người khác với mình trong một tình huống nhất định.	8, 19, 44

BẢNG CHÚ THÍCH HÌNH ẢNH

Trang	Ảnh số	Tác giả, nguồn hình ảnh
5	1. Nghệ nhân cao tuổi của làng gốm Bát Tràng	Thanh Tùng, https://hanoi.gov.vn/dsdoanhnghiep/-/hn/xDket-MxZ5CEc/1201/46386/8/gom-su-bat-trang-tiem-nang-va-trien-vong.html?sessionId=8t0EDZ80YMDq4ypfaTsXt+6.app2
6	2. Giỗ tổ Hùng Vương năm 2020 quy mô cấp quốc gia	Thái Vũ, https://dangcongsan.vn/tu-tuong-van-hoa/gio-to-hung-vuong-gia-tri-dan-toc-va-nhan-loai-578782.html
	3. Quê nội của Chủ tịch Hồ Chí Minh	https://baotanghochiminh.vn
12	4. Hiếu công Minh đi học	Hoàng Đông, https://baothanhhoa.vn/dai-hoi-thi-dua/e-magazine-hanh-trinh-10-nam-cong-ban-den-truong/122338.htm
27	5. Biểu diễn Đờn ca tài tử bên sông	Bách Thảo, https://nhandan.vn/nghe-doc-xem/ve-mien-di-san-don-ca-tai-tu-258609
28	6. Cổng Ngọ Môn và lầu Ngũ Phụng	Võ Thạnh, https://vnexpress.net/cuoc-di-dan-xay-dung-kinh-thanh-hue-cua-vua-gia-long-4220857.html
	7. Chùa cầu Hội An	Mỹ Triều
	8. Trình diễn một điệu dân ca quan họ Bắc Ninh	Vẻ Bắc Ninh nghe hát quan họ - Tuổi Trẻ Online (tuoitre.vn)
	9. Hội cồng chiêng của dân tộc Giẻ Rai - Gia Lai	Gia Dẫn, https://tuyengiaa.vn/van-hoa-xa-hoi/van-hoa/van-hoa-cong-chieng-tay-nguyen-nhung-dieu-tran-tro-133459

*Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam xin trân trọng cảm ơn
các tác giả có tác phẩm, tư liệu được sử dụng, trích dẫn
trong cuốn sách này.*

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Chủ tịch Hội đồng Thành viên NGUYỄN ĐỨC THÁI
Tổng Giám đốc HOÀNG LÊ BÁCH

Chịu trách nhiệm nội dung:

Tổng Giám đốc HOÀNG LÊ BÁCH

Biên tập nội dung: VŨ TRỌNG THANH – TRẦN LÊ NHẤT TÚ

Thiết kế sách: HOÀNG CAO HIỀN

Trình bày bìa: THÁI HỮU DƯƠNG

Minh họa: BAN KẾ MĨ THUẬT

Sửa bản in: MỸ HẠNH – PHƯƠNG THẢO

Chế bản: CÔNG TY CỔ PHẦN DỊCH VỤ XUẤT BẢN GIÁO DỤC GIA ĐỊNH

Chân trời sáng tạo
Bản quyền © (2021) thuộc Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Xuất bản phẩm đã đăng kí quyền tác giả. Tất cả các phần của nội dung cuốn sách này đều không được sao chép, lưu trữ, chuyển thể dưới bất kì hình thức nào khi chưa có sự cho phép bằng văn bản của Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.

GIÁO DỤC CÔNG DÂN 7

Mã số: ...

In bản, (QĐ in số) khổ 19 x 26,5 cm

Đơn vị in:

Địa chỉ

Số ĐKXB: ...

Số QĐXB: ngày tháng năm 20...

In xong và nộp lưu chiểu tháng năm 20...

Mã số ISBN: ...



HUÂN CHƯƠNG HỒ CHÍ MINH



BỘ SÁCH GIÁO KHOA LỚP 7 – CHÂN TRỜI SÁNG TẠO

1. NGỮ VĂN 7, TẬP MỘT
2. NGỮ VĂN 7, TẬP HAI
3. TOÁN 7, TẬP MỘT
4. TOÁN 7, TẬP HAI
5. TIẾNG ANH 7
Friends Plus - Student Book
6. GIÁO DỤC CÔNG DÂN 7
7. LỊCH SỬ VÀ ĐỊA LÍ 7
8. KHOA HỌC TỰ NHIÊN 7
9. CÔNG NGHỆ 7
10. TIN HỌC 7
11. GIÁO DỤC THỂ CHẤT 7
12. ÂM NHẠC 7
13. MĨ THUẬT 7 (BẢN 1)
14. MĨ THUẬT 7 (BẢN 2)
15. HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM,
HƯỚNG NGHIỆP 7 (BẢN 1)
16. HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM,
HƯỚNG NGHIỆP 7 (BẢN 2)

Chân trời sáng tạo

Các đơn vị đầu mỗi phát hành

- **Miền Bắc:** CTCP Đầu tư và Phát triển Giáo dục Hà Nội
CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục miền Bắc
 - **Miền Trung:** CTCP Đầu tư và Phát triển Giáo dục Đà Nẵng
CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục miền Trung
 - **Miền Nam:** CTCP Đầu tư và Phát triển Giáo dục Phương Nam
CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục miền Nam
 - **Cửu Long:** CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục Cửu Long
- Sách điện tử:** <http://hanhtrangso.nxbgd.vn>

Kích hoạt để mở học liệu điện tử. Cào lớp nhừ trên tem để nhận mã số. Truy cập <http://hanhtrangso.nxbgd.vn> và nhập mã số tại biểu tượng chia khoá.

